

BLAUWDRUK COÖPERATIEF
(STADS)LANDBOUWPROJECT MET
CONSUMENTENPARTICIPATIE

Stadsboerderij Kortrijk cvba

COÖPERATIEF LANDBOUWPROJECT MET
CONSUMENTENPARTICIPATIE

EEN BLAUWDRUK VAN

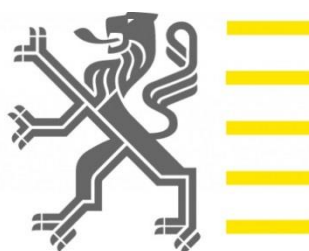

Kanaal 127 CVBA

Met de steun van

Met steun van de
Vlaamse overheid

BEKNOPTE SAMENVATTING

Sinergiek ontwikkelde, in samenwerking met de relevante stakeholders betrokken bij dit project, een blauwdruk voor een coöperatieve alliantie in de sector van de landbouw, waarin het gaat om de ontmoeting en verbinding tussen boer en burger, stad en platteland, met het oog op duurzaam leven. **We geloven dat er een toekomst ligt in een landbouw die start vanuit de gemeenschap en de cultuur van de landbouw herontdekt.** Het gaat hier om een cultuur van zorg voor de bodem, de natuur, het landschap, de dieren, het product dat geproduceerd wordt, de mensen en de overdracht naar volgende generaties.

Uniek hierin is dat dit gebeurt onder coöperatieve vorm en dat onderzocht werd hoe dit concept zelf bedruipend kan zijn.

Consumentenparticipatie speelt hierin een belangrijke rol. Op heden bestaat in Vlaanderen dergelijke landbouw coöperatieve mét consumentenparticipatie nog niet. Uit onderzoek blijkt dat consumentenparticipatie nauwelijks wordt toegepast wegens de lage return die aan de consumenten kan worden toegekend. Weinig mensen hebben echter weet van de mogelijkheden betreffende consumentenparticipatie. **Wij geloven dat een coöperatief model mét consumentenparticipatie een antwoord kan bieden op verschillende problemen in onze samenleving, maar ook specifiek in de sector van de landbouw zelf.**

Voorbeeldprojecten zouden in die zin de weg naar mogelijke oplossingen voor de Vlaamse landbouwproblemen kunnen effenen. Dit is onze opzet. Deze blauwdruk wil hier een steentje aan bijdragen met 'Stadsboerderij Kortrijk' als één verbindend voorbeeldproject.

Stadsboerderij Kortrijk verbindt boer en burger, stad en platteland door een faire afzetmarkt te creëren voor regionale biologische landbouwproductie, in combinatie met producten uit duurzame en sociaal-rechtvaardige initiatieven.

Een **faire afzetmarkt** vindt een evenwicht tussen :

- de prijs van ons voedsel en
- de verloning voor het talent, de zorg en het werk van de producent en het gebruik van de grond, de zaden en de hulpstoffen.

De Stadsboerderij kiest voor de "korte keten" en brengt producten uit de **regionale biologische landbouwproductie** naar de stad. Onze producenten hebben een "gezicht" en een eigen verhaal dat onlosmakelijk verbonden is met het voedsel dat ze produceren. Daarnaast brengen we ook producten uit duurzame en sociaal-rechtvaardige initiatieven aan de vrouw en de man.

Inhoudsopgave

Inhoud

Inhoudsopgave	v
Lijst van afkortingen	viii
Inleiding	1
1. De initiatiefnemers	2
2. Omgevingsanalyse	4
2.1. Het wereldvoedselvraagstuk	4
2.2. Landbouw in Vlaanderen	6
2.2.1. Intensief en relatief kleinschalig	6
2.2.2. Goed opgeleide flexibele bedrijfsleiders	6
2.2.3. Grote verschillen in rendabiliteit van jaar tot jaar en tussen de bedrijven onderling	7
2.2.4. De veeteelt is het belangrijkste onderdeel, tuinbouw is in opmars	8
2.2.5. Landbouw met verbrede doelstellingen in de lift	9
2.3. De plaats van landbouw binnen een groen en dynamisch stedengewest	14
2.3.1. Bedreigingen voor landbouw in verstedelijkt Vlaanderen	15
2.3.2. Kansen voor landbouw in verstedelijkt Vlaanderen	15
2.4. Kortrijk	16
2.4.1. Bevolking en evolutie	16
2.4.2. Inkomen ⁹	16
2.4.3. Natuur en Groenvoorzieningen ⁹	17
2.4.4. Bottom-up initiatieven	17
2.4.5. Hoog Kortrijk	17
2.4.6. Landbouw	18
2.4.7. Plan Nieuw Kortrijk	18
2.4.8. Streekpact Zuid-West-Vlaanderen	19
2.5. Good Practices	20
2.5.1. CSA boerderij 'Het Open Veld' van Tom Troonbeecxk	20
2.5.2. CVBA De Wassende maan in Astene (Deinze)	20
2.5.3. Stadsboerderij Caetslage Culemborg (NL)	21
2.5.4. 'Uit je eigen stad' Rotterdam	21
3. Het coöperatieve idee	24
3.1. Missie en visie	24
3.2. Hoe ziet het er uit?	24

3.3.	Activiteiten van de coöperatie 'Stadsboerderij Kortrijk CVBA'	24
3.4.	Positionering a.h.v. kernwoorden samen, duurzaam en dichtbij.....	25
3.4.1.	Samen = coöperatief	25
3.4.2.	Duurzaam: Nadruk op gezonde voeding en een sterk educatief luik (vzw) ..	26
3.4.3.	Dichtbij: ingebed in de buurt	27
3.5.	Promotie	31
4.	Aan en Verkoopmodel CVBA	31
4.1.	Aankoopmodel	31
4.1.1.	Criteria voor regionale producenten (verse producten)	32
4.1.2.	Criteria voor droogwaren en andere producten (non-food)	32
4.2.	Verkoopmodel.....	32
4.2.1.	Flexibiliteit	32
4.2.2.	Slim productaanbod.....	32
5.	Verbreding op de boerderij	33
5.1.	Zorg en sociale tewerkstelling	33
5.2.	Educatie - onderwijs	38
5.3.	Korte keten en Boerderijverkoop	41
5.4.	Agrarische kinderopvang	43
5.5.	Recreatie en toerisme	44
6.	Waarom een coöperatie?	46
6.1.	Mogelijke rechtsvormen	46
6.2.	Erkenning voor het NRC (nationale raad voor coöperaties)	49
6.3.	Sociaal oogmerk (VSO)	50
7.	Organisatieplan	51
7.1.	Fasering.....	51
7.2.	Vennoten van de coöperatie	51
7.2.1.	Eén categorieën van aandelen	51
7.2.2.	Beslissing Raad Van Bestuur.....	51
7.2.3.	Toetreden als vennoot	51
7.2.4.	Rechten en plichten als vennoot.....	52
7.2.5.	Uittredingsmogelijkheden	52
7.2.6.	Uitsluiting.....	52
7.2.7.	Scheidingsaandeel.....	52
7.2.8.	Winstbeleid	53
7.3.	Bestuur en toezichhoudende organen	53
7.3.1.	Algemene vergadering	53

7.3.2.	Raad van bestuur	54
7.3.3.	Controlerende vennoten	54
7.3.4.	Reden van aanbieding	54
7.3.5.	Het bedrag van aanbieding van aandelen	54
7.4.	Communicatie met aandeelhouders + participatie	55
7.5.	Tewerkstelling.....	55
7.5.1.	Extern Coördinator: Vanya Verschoore (5/5)	55
7.5.2.	Zelfstandig vennoot: Geert De Vuyst (1/2)	56
7.5.3.	Zelfstandig vennoot: verantwoordelijke aankoop/landbouw (5/5)	56
7.5.4.	Ander personeel	56
7.6.	Financieel plan (in opmaak)	56
7.6.1.	Mogelijkheid 1: Opstart met landbouwactiviteit	56
7.6.2.	Mogelijkheid 2: Opstart als coöperatieve alliantie	58
8.	Projectnetwerk en stakeholderanalyse	60
8.1.	Projectnetwerk en aanpak	60
8.2.	Draagvlak en wenselijkheid	61
8.3.	Eigenaar van de processen	62
8.4.	Stakeholderanalyse	62
9.	Evaluatie van de coöperatieve werking	64
9.1.	Link met de ICA principes.....	64
10.	Randvoorwaarden	65
11.	Bibliografie	67
12.	Bijlagen	1

Lijst van afkortingen

FAO: Food and agriculture organisation (Verenigde Naties)

VLIF: Vlaams Landbouw investeringsfonds (Vlaamse overheid)

ALV: Agentschap van landbouw en visserij (Vlaamse overheid)

CSA: community supported (or shared) agriculture

Inleiding

Deze blauwdruk werd opgemaakt volgens het stramien van een businessplan. Vanuit een omgevingsanalyse komen we tot het idee en zetten we dit idee om in een concreet concept. Dit concept wordt verder uitgewerkt op inhoudelijk, juridisch en financieel vlak. Bij bepaalde essentiële punten wordt er verder ingegaan op de verschillende keuzemogelijkheden en waarom wij precies voor een bepaalde richting kiezen. Deze blauwdruk heeft niet de intentie om volledig te zijn, maar kan een nuttige 'wegenkaart' zijn in het ontwikkelen van een gelijkaardig concept.

1. De initiatiefnemers

Sinergiek/Kanaal127 CVBA is promotor van dit project. Kanaal 127 is een startcentrum Sociaal en Duurzaam Ondernemen en zet zich in voor het bevorderen van de integratie van kwetsbare groepen in de maatschappij, door het stimuleren en creëren van kwalitatieve en duurzame tewerkstelling binnen nieuwe en bestaande bedrijven in Zuidwest-Vlaanderen (missie). De waarden die Kanaal127 vooropstelt, zijn:

- ✓ Recht op werk
- ✓ Innovatief & dynamisch
- ✓ Efficiënt & rendabel
- ✓ Maatschappelijk gedragen
- ✓ Duurzaam en kwalitatief
- ✓ Waarden gedreven
- ✓ Sociaal verantwoord
- ✓ Open en transparant

De dienstverlening waarin Kanaal127 voorziet, kan teruggebracht worden tot volgende vier deelgebieden:

- Begeleiding sociale economie

Wie een sociale-economie onderneming wenst op te starten of een bestaande wenst uit te breiden, kan rekenen op begeleiding van Kanaal127 bij de opmaak van het ondernemingsplan, MVO-plan alsook adhoc advies met oog op een efficiënte uitvoering van het project.

- Begeleiding MVO

Kanaal127 adviseert bedrijven die Maatschappelijk Verantwoord willen Ondernemen en heeft hiertoe tevens een tool ontwikkeld, de MVO-scan. Op basis hiervan kan een MVO-actieplan opgesteld worden waarbinnen de pijlers People, Planet en Profit verder kunnen worden uitgewerkt. Bedrijven kunnen voor de uitwerking en uitvoering hiervan verder beroep blijven doen op Kanaal127.

- Begeleiding invoegbedrijven

Invoegbedrijven zijn ondernemingen die op duurzame wijze kansengroepen willen tewerkstellen en dit binnen een ruimer plan omtrent Duurzaam Ondernemen. Kanaal127 biedt ondersteuning bij de aanvraag tot erkenning als invoegbedrijf alsook bij de verdere uitvoering van het project.

- Coaching starters

Vanuit Kanaal127 werd de activiteitencoöperatie Gusto opgestart. Gusto ondersteunt (werkloze) startende ondernemers bij de opstart van hun zaak, vanaf het verfijnen van hun bedrijfsidee tot en met de opmaak van een financieel plan en de begeleiding van een kredietdossier. Ook na de opstartfase kan men blijven beroep doen op begeleiding vanuit Gusto.

- Bedrijvencentrum

Kanaal127 is tot slot tevens een bedrijvencentrum waar tal van sociale economie bedrijven of eraan gerelateerde organisaties gehuisvest zijn.

Kanaal127 telt op dit ogenblik, naast de algemeen directeur, drie vaste medewerkers onder wie twee bedrijfsconsulenten en één administratief bediende.

Het project werd gedragen door een kerngroep:

Het projectidee werd aangebracht door **Vanya Verschoore**. Bij goedkeuring van het project werd hij in dienst genomen om dit uit te werken. Vanya volgde een tweejarige opleiding in de Biologische Landbouw bij Landwijzer vzw en deed reeds heel wat praktijkervaring op in de landbouwsector. Anderzijds is hij tevens vertrouwd met de idee van coöperatief ondernemen daar hij een blauwdruk uitwerkte rond Coöperatief Wonen binnen de oproep Pilotprojecten Coöperatief Ondernemen van de Vlaamse Overheid (project heet "De Bazuin" van vzw De Stap).

David Wemel is licentiaat Pedagogische Wetenschappen - Onderwijskunde en is aangeworven als stafmedewerker voor het Regionale Netwerk Sinergiek. Zijn taak bestaat vooral in dienstverlening aan de lokale besturen en de sociale ondernemingen op het vlak van de regiefunctie en de uitbouw van de lokale diensteneconomie.

Rik Desmet is directeur van Kanaal 127. Van opleiding is Rik maatschappelijk werker en master bestuurskunde en publiek management.

Hij lag in het verleden als hoofd van de OCMW Dienst Integratieprojecten te Kortrijk mee aan de basis van verschillende initiatieven zoals het Sociaal Verhuurkantoor 'De Poort', de opleidingscentra 'Werk.Punt' en 'Mentor', de Lokale Werkwinkel en de Sociale Werkplaatsen 'Constructief', Kringloopcentrum en Mobiel.

Martin Raepsaet is voorzitter van Velt Zwevegem-Kortrijk, zeer betrokken bij de regionale biologische landbouw en is tevens afhaalpunt voor een regionale bioboer.

Hilde Coucke is juriste van opleiding, werkte in het verleden bij Triodos bank en KBC en werkt op dit moment als coördinatrice van De Wassende Maan CVBA. Hilde is tevens betrokken bij de opstart van de bank NewB.

Geert De Vuyst is ingenieur van opleiding en heeft ervaring bij o.a. Barco. Hij werkt op als zelfstandige bij het e-magazine Ecofun.be.

Hendrik Seys is een ondernemer in hart en nieren. Hij had een bloeiende parketzaak, maar moest die door ziekte noodgedwongen stopzetten.

Vanuit deze kerngroep komen ook de oprichters van de nieuwe CVBA Stadsboerderij Kortrijk.

2. Omgevingsanalyse

In dit onderdeel wordt de omgeving, waarin 'Stadsboerderij Kortrijk' zich zal begeven, omschreven. Achtereenvolgens komen volgende elementen aan bod: 'Het wereldvoedselvraagstuk', 'Landbouw in Vlaanderen' en 'Stadslandbouw (in Kortrijk)'. We spendeerden veel tijd voor dit hoofdstuk, daar we dit van essentieel belang vinden voor het welslagen van het project. We gebruikten voor deze omgevingsanalyse literatuur en documentatie van derden, met autoriteit in deze materie.

2.1. Het wereldvoedselvraagstuk¹

Het voedselvraagstuk is een probleem van alle landen en alle tijden. De FAO schat dat vandaag zo'n 1 miljard mensen onvoldoende toegang hebben tot voedsel. Toch wordt algemeen aangenomen dat er voldoende voedsel is om gans de wereldbevolking te voeden. Het voedselprobleem is niet zozeer technisch van aard, maar eerder economisch, waarbij in hoofdzaak een gebrek aan koopkracht verhindert dat voedsel daar terechtkomt waar het nodig is. Voedselhulp kan soelaas brengen, maar is zeker niet de meest duurzame oplossing, omdat ze eigen lokale voedselproductie doorgaans in de weg staat.

1. De bevolkingstoename
De bevolking is sinds 1950 in omvang **verdubbeld**. In november 2011 is de kaap van de 7 miljard mensen gerond. Demografen verwachten dat de bevolking kan stijgen tot zo'n 9,1 miljard mensen in 2050.
2. De toenemende verstedelijking
De **groei** van de wereldbevolking concentreert zich voornamelijk in de **steden**. Per week komen er 1 miljoen stadsbewoners bij. In 2007 woonden voor het eerst meer mensen in de stad dan op het platteland.
3. Het landbouwareaal stagneert
12% of 1,5 miljard ha van de totaal 13,1 miljard ha land op aarde wordt ingezet voor permanente cultuurgrond. Sinds halfweg vorige eeuw houdt de groei van het landbouwareaal geen gelijke tred meer met de groei van de wereldbevolking. Bovendien verdwijnt er ook heel wat landbouwareaal door verzilting en erosie.
4. De strijd om water neemt toe
2,5 % van de watervoorraden op aarde zijn zoetwatervoorraden, waarvan dan nog twee derde vastligt in gletsjers en eeuwige sneeuw. Terwijl de voorbije 20ste eeuw de bevolking is verdrievoudigd, is het **verbruik van water met een factor zes toegenomen**. De landbouw is een grote slokop wat water betreft: 70% van het zoet water op aarde wordt gebruikt door de landbouw. De industrie gebruikt 20% en de huishoudens 10%. Vooral de dierlijke productie vereist veel water.
5. Verlies aan biodiversiteit
Hoewel de enorme keuzemogelijkheden aan voeding die in de grootwarenhuizen wordt tentoongespreid anders doet vermoeden, staan momenteel slechts **30 gewassen in voor 95% van het op planten gebaseerd voedsel in de wereld**. Historisch gezien werden zo'n 7000 gewassen gebruikt als voedingsmiddel. Door het beperkte palet aan gewassen waaruit telkens opnieuw wordt geput om ons

¹ Landbouw en Voedsel verrassend actueel, Mathijs en Relaes, Acco, 2012, p 26

dagelijkse menu samen te stellen, is er door 'genetische erosie' een enorm verlies van biodiversiteit. Ook het ontginnen van natuur ten voordele van landbouw leidt tot verder verlies van biodiversiteit.

6. Klimaatverandering

Dat de klimaatverandering belangrijke gevolgen zal hebben voor de landbouw wordt nog weinig betwijfeld. Verwacht wordt dat vooral de landbouw in de ontwikkelingslanden hierdoor ernstige negatieve effecten zal ondervinden.

7. 'Meatification'

De vraag naar vlees is sterk inkomens gerelateerd, waardoor stijgende welvaart leidt tot een stijgende consumptie van vlees. De FAO verwacht een stijging van de vleesproductie met 44% tegen 2030.

8. Overgewicht en obesitas, de nieuwe ziekten

Door een verschuiving naar een vet-en suikerrijk dieet is het percentage mensen met chronisch overgewicht de laatste decennia **verdubbeld**. De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) verwacht dat in 2015 het aantal mensen met chronisch overgewicht wereldwijd zal toegenomen zijn tot 2,3 miljard en het aantal mensen met obesitas tot 700 miljoen. Er is vooral een probleem bij kinderen.

9. Stijgende vraag naar biobrandstoffen

Voor het feit dat steeds meer landbouwareaal wordt ingezet om grondstoffen voor biobrandstoffenindustrie te produceren, heeft de ethische discussie omtrent biobrandstoffen fel doen oplaaien. Meer landbouwareaal inzetten voor biobrandstoffen zal zeker een invloed hebben op het wereldvoedselvraagstuk.

Subconclusie²

Omwillen van de bevolkingstoename, de veranderende samenstelling van die bevolking en de veranderende eetgewoonten zal de **vraag naar voedsel zeer zeker stijgen** tegen 2050. De schattingen lopen uiteen tussen de 70% en 125%. Dit wordt in elk geval een zeer grote uitdaging, zeker gezien de randvoorwaarden waarmee rekening zal moeten worden gehouden bij de noodzakelijke toename van de productie.

De stijgende grondprijzen en de piekprijzen voor voedingsproducenten in 2007 hebben de wereld wakker geschud. Landbouw- en voedselvraagstukken zijn actueler dan ooit.

Het wereldlandbouwrapport van 2010 dat 500 wetenschappers in opdracht van de Verenigde Naties en de Wereldbank vervaardigd hebben concludeert dat de industriële landbouw, onder andere vanwege het enorme grondstoffengebruik en de afhankelijkheid van aardolie, niet in staat is de mensheid te voeden.

Wij willen via het project 'Stadsboerderij Kortrijk' de consument bewuster maken van deze 'problematiek' en samen 'alternatieven' voorstellen en uitwerken, maar hier ook samen met de consument, producent en overheid over gaan nadenken.

² Landbouw en Voedsel verrassend actueel, Mathijs en Relaes, Acco, 2012, p 32

2.2. Landbouw in Vlaanderen

2.2.1. Intensief en relatief kleinschalig³

In Vlaanderen is de grond schaars en duur. Hierdoor wordt er een maximaal rendement nagestreefd per hectare. De woorden '**intensief**' en '**kleinschalig**' zijn van oudsher verbonden met het Vlaamse landbouwbedrijf. In eerste instantie werden er technieken als vruchtafwisseling toegepast, later is ook het gebruik van voor- en nateelten een succesvolle manier geweest om de opbrengst te vergroten. Eind 19de eeuw betekende het gebruik van kunstmeststoffen een belangrijke 'vooruitgang'. In de 20ste eeuw werd de intensivering op de spits gedreven door een verregaande mechanisering en het gebruik van allerlei chemische stoffen. Op het einde van de 20ste eeuw is dit model zwaar onder druk gekomen. Hogere opbrengsten nastreven kan nog, maar enkel op een manier die geen nadelige gevolgen met zich meebrengt voor de mogelijkheden van toekomstige generaties.

Het aantal **landbouwbedrijven** in Vlaanderen is sinds 2009 onder de 30.000 **gezakt**. Op 20 jaar tijd is de helft van het aantal bedrijven verdwenen. Het landbouwareaal bleef de afgelopen 20 jaar vrij constant. 46% van de oppervlakte van Vlaanderen, of zo'n 616.000 ha, is bestemd voor landbouwdoeleinden. Dit is een vrij hoog percentage in vergelijking met andere Europese lidstaten. Minder bedrijven bij een gelijkblijvend areaal betekent dat de Vlaamse land- en tuinbouwbedrijven jaar na jaar groter en gespecialiseerder worden.

De gemiddelde bedrijfsomvang van het Vlaamse landbouwbedrijf bedraagt nu 24 ha. De Vlaamse land- en tuinbouw heeft een overwegend familiaal karakter. 82% van de bedrijven kan nog steeds als dusdanig bestempeld worden. Onder impuls van de overheid neemt de laatste tijd de vennootschapsvorming sterk toe (nu ongeveer 2900). Dit betekent een stijging met 47% ten opzichte van 2001.

35% van de bewerkte grond is in eigendom, de rest wordt gehuurd.

2.2.2. Goed opgeleide flexibele bedrijfsleiders

Het aantal **arbeidskrachten** is met bijna 40% **gedaald** tot 56.575 personen. Terwijl in de klassieke veeteelt- en akkerbouwbedrijven door de toename van de arbeidsproductiviteit het aantal arbeidskrachten afneemt, worden vooral in de tuinbouwsector, waar de oogstwerkzaamheden minder sterk gemechaniseerd zijn, externe werkkrachten ingeschakeld. Seizoensarbeid is het afgelopen decennium met 80% gestegen, mede doordat het uit de wettelijke schemerzone werd gehaald.

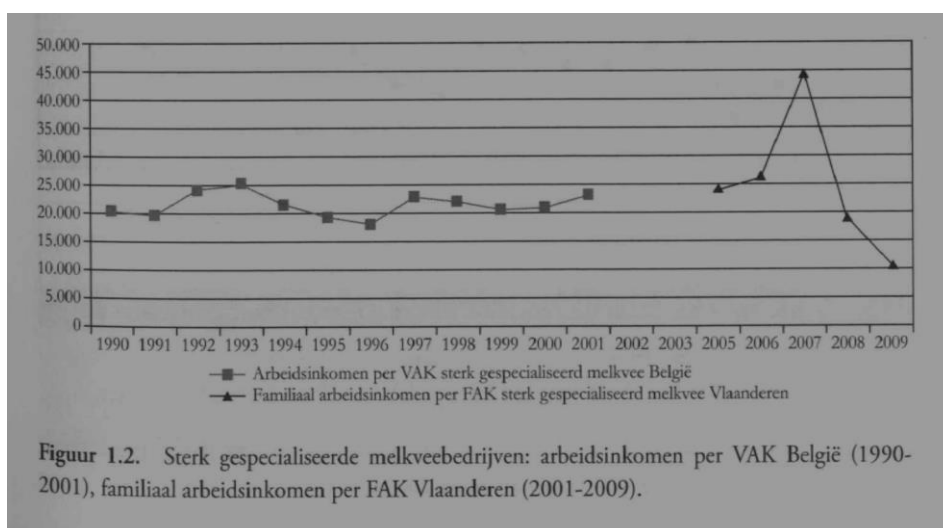
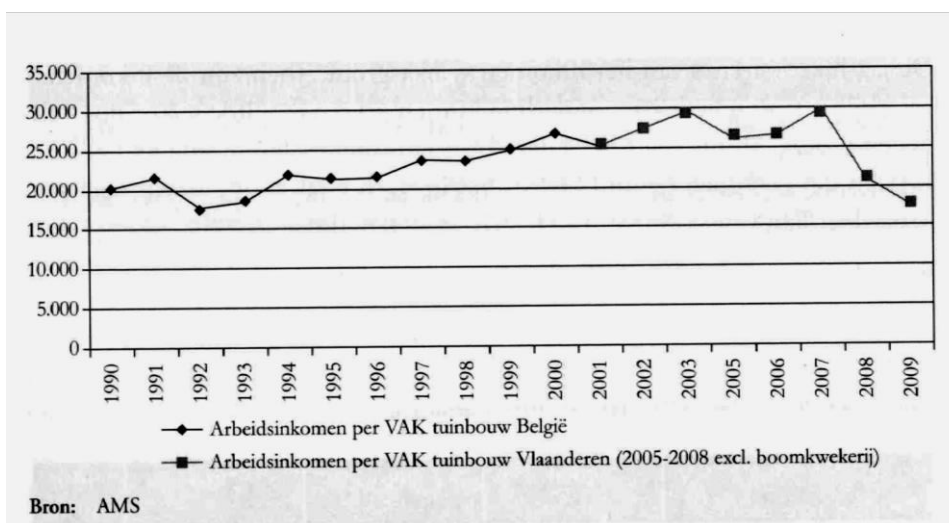
Er wordt vaak beroep gedaan op loonwerk, alhoewel het belang in absolute termen enigszins afneemt. Als alternatief voor loonwerk is het fenomeen van de machinerijen in opmars. Dit zijn coöperaties waarin landbouwers zich verenigen om samen machines aan te kopen en in te zetten.

³ Landbouw en Voedsel verrassend actueel, Mathijs en Relaes, Acco, 2012, p 15-25

De Vlaamse land- en tuinbouwer is hoog opgeleid en heeft een eerder **hoge leeftijd**. Gezien de relatieve kleinschaligheid van de bedrijven, moet de landbouwbedrijfsleider noodgedwongen zelf veel taken op zich nemen: administratieve, financiële, technische, verkoop,... Er wordt hiervoor meer en meer beroep gedaan op externe adviesverleners. Toch zorgt de relatieve kleinschaligheid en het feit dat de kennis van het bedrijf in overgrote mate nog in familiehanden zit, voor de zo geroemde flexibiliteit van de Vlaamse land- en tuinbouwbedrijven.

2.2.3. Grote verschillen in rendabiliteit van jaar tot jaar en tussen de bedrijven onderling

De Kostenstructuur van het gemiddeld Vlaams landbouwbedrijf ligt aan de hoge kant. De kleinschaligheid van de bedrijven en het doorgaans sterk versnipperd bedrijfsareaal zijn daar niet vreemd aan. Ook de onder maatschappelijke druk sterk uitgebouwde milieu-, dierenwelzijns- en voedselveiligheidswetgeving brengen extra kosten met zich mee die niet gemakkelijk kunnen verhaald worden in de markt. Door een aantal zeer lucratieve fiscale en subsidiemaatregelen (VLIF) trachten de diverse overheden in België deze kostenhandicaps voor een groot stuk weg te nemen.

✓ *Fundamenteel probleem: instabiele en lage inkomens⁴*

Dirk Bergen (Afdeling Monitoring en Studie van de Vlaamse landbouwadministratie) vergeleek het landbouwarbeidsinkomen met het gemiddelde inkomen van alle loontrekkenden in Vlaanderen (Gewestelijk Vergelijkbaar Inkomen). Daaruit blijkt dat tot 1979 het inkomen in de landbouwsector gelijke tred houdt met dat van loontrekkenden. Maar daarna gaat het **landbouwincome bijna constant een stukje lager liggen dan dat vergelijkbaar inkomen**. Vanaf 1990 neemt de kloof alleen maar toe ten nadele van de landbouw.

Deze problemen, zowel nu als vroeger, zijn een groot stuk het gevolg van de aard van de landbouwsector zelf. Twee factoren zijn belangrijk. Ten eerste is landbouw in het algemeen erg gevoelig voor de grillen van de natuur. Ten tweede is de sector een schoolvoorbeeld van volledige mededinging: veel aanbieders bieden een homogeen product aan op anonieme markten. Deze en andere factoren leiden tot twee fundamentele problemen: Enerzijds de instabiliteit van prijzen, opbrengsten en inkomens en anderzijds de inkomensdispariteit in vergelijking met andere sectoren.

De melkveehouderij haalt een relatief stabiel inkomen rond 30.000 euro per arbeidskracht, terwijl de varkenshouderij varieert van hoog (60.000 euro) naar laag (20.000 euro). Een kwart van de landbouwers verdient minder dan 10.000 euro, terwijl een kwart meer dan het vergelijkbaar inkomen verdient.

Subconclusie:

Via het project 'stadsboerderij Kortrijk' willen we een systeem creëren welke voorziet in zowel een fair loon voor de boer, als een faire kostprijs voor de consument. De verbinding van die twee partijen met het project zijn hiervoor essentieel. Als we ons in de sector meer gaan richten op de regionale markt (korte keten), en op de grote steden, dan ontstaan er vele mogelijkheden.

2.2.4. De veeteelt is het belangrijkste onderdeel, tuinbouw is in opmars

57% van de eindproductiewaarde in de Vlaamse land-en tuinbouw is afkomstig van de veeteelt. Met als drie voornaamste producten respectievelijk varkensvlees, melk en rundvlees. Het belang van de tuinbouwsector neemt jaar na jaar toe en situeert zich momenteel rond de 31%. Het belang van de akkerbouwsector is weggezakt tot 11%, met aardappelen, granen en suikerbieten als voornaamste producten.

Terwijl de tuinbouwsector maar 8% van het areaal inneemt, is ze zoals gezegd goed voor 31 % van de productiewaarde, als volgt verdeeld over de subsectoren: 45% groentesector, 33% sierteeltsector en 21% fruitsector.

⁴ http://www.vilt.be/Leefbaarheid_Vlaamse_landbouw_op_aanvaardbaar_niveau

Oppervlakte (ha), 1990, 2001, 2009 en 2010, Vlaanderen.

	1990	2001	2010	2010/ 1990
Aardappelen (excl. poot-aardappelen)	35.681,59	39.556,81	44.910,65	26%
Suikerbiet (excl. zaadteelt)	38.793,95	36.357,04	20.747,12	-47%
Koolzaad	66,31	115,67	652,06	883%
Granen (excl. korrelmaïs)	119.003,70	74.217,23	91.900,58	-23%
Voedermaïs volledige plant (1990 melk- of deegrijpe maïs)	78.806,44	114.675,66	113.440,01	44%
Maïs gemalen kolf (MKS) (1990 maïs waarvan korrel of kolf in vochtige toestand wordt bewaard)	8.844,14	12.626,41	4.185,98	-53%
Korrelmaïs	6.147,52	38.960,36	57.360,68	833%
korrelmaïs vochtig geoogst		21.273,05	28.306,29	
korrelmaïs droog geoogst		17.687,31	29.054,39	
Vlas (1990 enkel vezelvlas)	4.812,89	6.600,11	3.419,23	-29%
Teelten in serres	1.773,73	2.207,10	2.069,70	17%
Runderen	1.715.772,00	1.527.211,00	1.303.865,00	-24%
melkkoeien	452.794,00	347.643,00	297.179,00	-34,4%
zoogkoeien	111.451,00	214.730,00	203.789,00	+82,9%
Varkens	6.395.797,00	6.508.442,00	6.037.133	-5,6%
Pluimvee	25.998.165,00	35.080.834,00	29.125.264,00	+12,1%

Bron: FOD Economie (2010)

2.2.5. Landbouw met verbrede doelstellingen in de lift

Geschat wordt dat zo'n 5400 bedrijven verbredingsactiviteiten ontplooiën. Hieronder zouden zo'n 935 hoeveproducenten vervat zijn. Verder gaat het om bedrijven die toeristische nevenactiviteiten ontplooiën en die zich toeleggen op natuur- en landschapszorg. Een opmerkelijk succes zijn de zogenaamde zorgboerderijen. Er zijn zo'n 500 bedrijven in Vlaanderen erkend als zorgboerderij (erkend door de Vlaamse overheid).

Ondanks de belangrijke beleidsaandacht en de jaar na jaar stijgende consumptie in de biologische land- en tuinbouw in Vlaanderen blijft de biologische land- en tuinbouw in Vlaanderen een zeer beperkt gegeven in vergelijking met andere Europese landen. Terwijl in Europa het areaal biolandbouw 4,7% uitmaakt van het totale landbouwareaal, is dit in Vlaanderen beperkt tot slechts 0,6%. De iets minder dan 250 bio bedrijven die in Vlaanderen actief zijn, leggen zich vooral toe op de plantaardige productie en in het bijzonder op de productie van groenten en fruit. Akkerbouw en veeteelt komen slechts in mindere mate aan bod.

- Korte keten initiatieven⁵

De korte keten in de landbouw is een duurzaam afzetsysteem waarbij een rechtstreekse relatie bestaat tussen de producent en de consument. Daardoor blijft de landbouw in relatie staan met de producenten in de regio en zijn sociale, culturele, ecologische en economische eigenschappen.

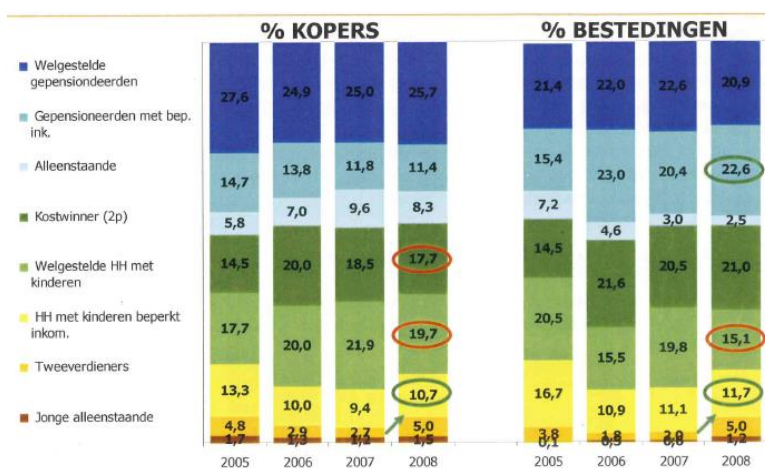
✓ Omzet en cijfers

De hoeveomzet in Vlaanderen nam in 2008 spectaculair toe. Door de recessie kocht de consument in 2008 meer op de hoeve omdat de prijzen er gemiddeld 20% lager liggen. Bijna 19% van de Belgische gezinnen kochten in 2008 minstens 1 keer voedingsproducten op de hoeve. In Vlaanderen kopen gevoelig meer mensen op de hoeve, namelijk 24 op 100. Het gemiddelde bedrag per aankoop bedraagt in Vlaanderen 17,30 euro.

Aardappelen blijven een belangrijke productcategorie om klanten naar de hoeve te lokken. Deze categorie kent het hoogst aantal kopers. Verder in het rijtje volgen fruit, groenten, eieren en zuivel. In tegenstelling tot het aantal kopers is vlees de belangrijkste categorie qua omzet.

✓ Consumentenprofiel

Het kerncliënteel van de hoeve bestaat vooral uit gepensioneerden en kostwinners (tweepersoonsgezinnen met één kostwinner). Samen maken ze meer dan de helft van het cliënteel uit en zorgen zij voor 65% van de hoeveomzet. In 2008 werd er vooral gerekruteerd bij tweeverdieners en de gezinnen met kinderen met beperkt inkomen. Ook in de totale omzet worden deze twee bevolkingsgroepen belangrijker. De welgestelde huishoudens met kinderen kopen eerder sporadisch op de hoeve.

Bron: VLAM (2009)

⁵ Strategisch plan korte keten, ADLO, 2011; Korte keten initiatieven in Vlaanderen, een Overzicht, G. Cazeaux, Vlaamse Overheid, 2010

✓ Trends

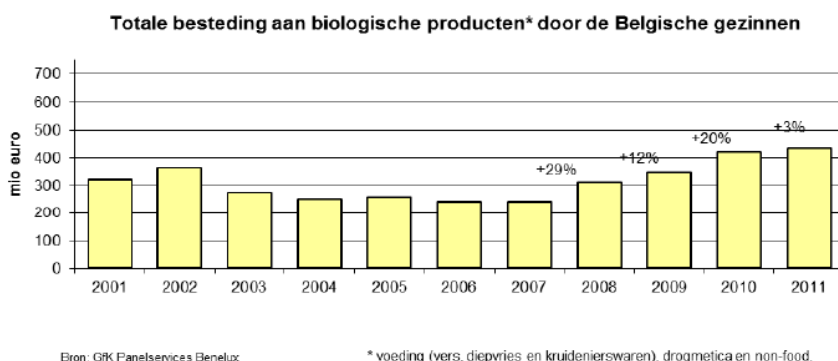
Er is sprake van de '**back to basics**'-trend waarbij de consument teruggrijpt naar de oorsprong van de producten en het directe contact met de producent weet te appreciëren.

In 2009 en 2010 daalde de hoeveomezet opnieuw, de boerenmarkten daartegenover blijken steeds meer een succes te zijn. Desalniettemin zijn in peri-urbane gebieden als Vlaanderen wel grote mogelijkheden weggelegd voor korte keten initiatieven aangezien zowel de producent als de consument nabij is.

• Bio⁶

89% van de Belgische gezinnen kocht in 2011 wel eens een bioproduct. 18% van de gezinnen zijn frequent biokopers die instaan voor 77% van alle biobestedingen. De meeste biokopers vinden we in de groenterayon.

Biologische producten zijn gemiddeld een derde duurder dan gangbare producten. Het grootste verschil is er bij bio-eieren en braadkip. Een bio-eitje is bijna dubbel zo duur als een scharrelei. Een biobraadkip is drie kwart duurder dan een standaardkip. Het kleinste prijsverschil is er bij bio groenteburgers (+7%). Het aandeel van 'speciaalzaak, natuurvoedingswinkel en overige' groeide de voorbij jaren maar lijkt nu te stabiliseren rond de 30%. De klassieke supermarkt blijft het grootste kanaal met 47% en won, na een dip in 2010, vorig jaar terug marktaandeel. De kleinere kanalen zoals hard discount en de rechtstreekse verkoop groeiden vorig jaar en hebben elk zo'n 5% van de bioverkoop in handen .

In de EU groeide het biologisch areaal verder met 7%. 5,3% van het Europees landbouwareaal is biologisch. We merken dat de West- en Zuid Europese landen, op enkele uitzonderingen na, een afremming kennen van de groei. In de Oost- Europese landen is er een enorme groei. Vlaanderen zit eveneens bij de groep groeiers.

Jaarlijks stijgt de consumptie van biologische voeding sterk. Aan de kant van de productie zien we echter een trage groei. De **vraag is dus groter dan het aanbod**, waardoor bio steeds meer wordt ingevoerd uit buurlanden of verder.

⁶ De biologische landbouw in 2011, ALV; thuisverbruik Bio, Vlam, 2011

In absolute cijfers zijn de **welgestelde gezinnen met kinderen** en de **welgestelde gepensioneerden** de belangrijkste groep biokopers. Samen zijn zij verantwoordelijk voor ruim de helft van de biobesteding terwijl zij zo'n 43% van de bevolking uitmaken.

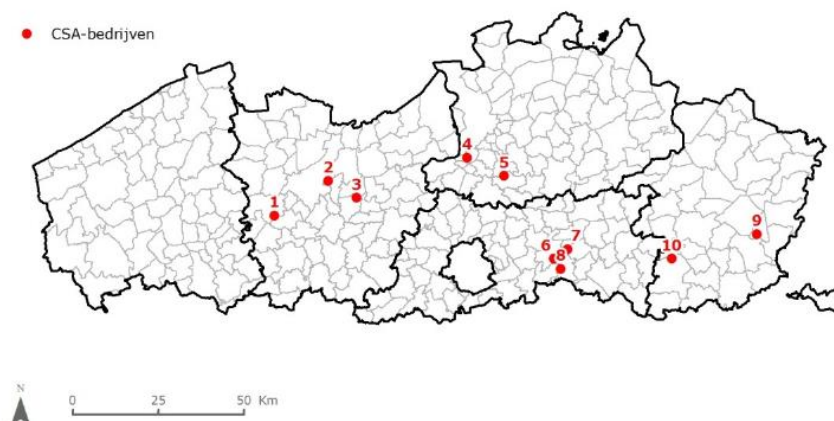
Er is evenwel bij de welgestelde gezinnen met kinderen zeker nog potentieel omdat deze groep met een marktaandeel van 1,4% onder het gemiddelde van 1,8% zit.

Huishoudens met kinderen met een beperkt inkomen hebben een laag marktaandeel maar zijn aan een inhaalbeweging bezig. De grootste stijging qua marktaandeel vinden we bij de alleenstaanden ouder dan 40 jaar, de welgestelde gepensioneerden en de tweeverdieners. De jonge alleenstaanden (<40j) zijn wat ondervetegenwoordigd maar het zijn het wel intensieve biokopers. Het marktaandeel bij deze groep piekte in 2008 boven de 3,5% maar viel daarna sterk terug.

- CSA (Community supported agriculture)⁷

Community Supported Agriculture (CSA) of 'gemeenschapslandbouw' is een **wederzijdse relatie** van ondersteuning en betrokkenheid tussen lokale landbouwers en burgers, die de landbouwer jaarlijks lidmaatschapsgeld betalen om de productiekosten van de boerderij te kunnen dekken. In ruil ontvangen de leden een wekelijks **oogstaandeel** gedurende het lokale teeltseizoen. Dat wordt ofwel door de leden gedaan in de vorm van 'zelfpluk' of 'zelfoogst' of in de vorm van pakketten. In Nederland wordt ook van 'pergola-landbouw' gesproken.

In Vlaanderen zijn er momenteel tien actieve CSA-bedrijven. Het zijn allemaal kleine bedrijven (minder dan 5 ha) die werken volgens de principes van de biologische of biodynamische landbouw. De meeste CSA-bedrijven bieden een groot gamma groenten, fruit en kruiden aan. Ze kunnen tussen de 100 en 500 oogstaandeelhouders hebben. Een zelfoogstaandeel bedraagt tussen de 200 en 307 euro per volwassene. Vijf CSA's werken volledig met zelfoogst, twee CSA bedrijven werken enkel met pakketten. De andere drie CSA's bieden beide formules aan. De CSA's bevinden zich meestal **in de nabijheid van steden**, waar een grote afzetmarkt is.

Bepaalde maatschappelijke trends hebben ertoe geleid dat ideeën zoals CSA ingang vinden in de markt en in de maatschappij.

⁷ CSA in Vlaanderen, ALV, 2012

- ✓ Er is een **groeierende afstand** tussen **voedselproducenten en consumenten**. De seizoenen zijn niet meer bepalend voor de voedselkeuze en producten moeten daardoor lange afstanden afleggen. Een ander effect van globalisering is de uniformering van de producten en het toenemend belang dat men hecht aan normen en standaarden voor voedselkwaliteit. Er is echter een toenemende tendens naar meer lokaal voedsel, dat minder transportkilometers moet afleggen en een lage ecologische voetafdruk heeft. Transportkosten en verpakkingsmateriaal worden zoveel mogelijk vermeden. De leden komen vaak uit de onmiddellijke omgeving van het bedrijf. Bovendien blijkt dat als de leden merken hoeveel moeite de CSA-boer gedaan heeft voor zijn teelt, het minder uitmaakt of een wortel groot of klein is, een komkommer scheef is, etc. Bij een CSA kan de boer zijn kosten verminderen en de toegevoegde waarde verhogen door rechtstreeks (zonder tussenhandel) af te zetten aan consumenten.
- ✓ Globalisering heeft er ook toe geleid dat landbouwers **lagere inkomsten en hogere productiekosten** hebben. Inkomsten worden lager door o.a. overproductie en de macht van de supermarkten. Productiekosten waaronder loon en grond worden daarentegen hoger. Daardoor zijn de landbouwbedrijven zeer kapitaalsintensief geworden en hebben bedrijven enorme bankleningen lopen. CSA-bedrijven hoeven minder gebruik te maken van bankleningen of kaskredieten omdat ze een voorfinanciering krijgen van hun leden. Bovendien besparen ze op arbeidskosten omdat de leden af en toe komen meewerken op het bedrijf.
- ✓ Bovendien **verlangt de maatschappij ook een meer multifunctionele landbouw**. CSA-bedrijven zijn bedrijven die werken volgens biologische of biodynamische principes en het is een vorm van multifunctionele landbouw.
- ✓ **Socialisering als reactie op individualisering** is eveneens een opkomende trend. Gemeenschapszin op basis van sociale betrokkenheid, de nadruk op het algemeen belang en het nastreven van gezamenlijke doelen versterken de verbondenheid. Consumenten verenigen zich omdat ze als groep meer kunnen bereiken dan als individu. De consument heeft – naast een toenemende interesse voor lokale, verse en seizoensgebonden producten – bovendien groeiende aandacht voor authenticiteit, gezondheid, ecologie, dierenwelzijn, duurzaamheid en fair trade. De consument wil meer weten waar zijn voedsel vandaan komt en zich bewust worden van de seizoenen. Gemeenschapsvorming en sociale betrokkenheid zijn de uitgangspunten bij CSA-bedrijven. De leden ontspannen in de buitenlucht, leren hun kinderen over voedsel en maken hen bewust van de seizoenen. CSA-bedrijven telen bovendien ook vaak vergeten groenten en beantwoorden zo aan de trend dat de consument op zoek is naar de **authenticiteit** van het voedsel.

Subconclusie:

Naast de 'moeilijkheden' waarin de landbouwsector zich bevindt, ontdekken we ook vele kansen voor een vernieuwde landbouw en de voedsel sector. Als sector kunnen we mee met de trends. Er is nog een groot onbereikt potentieel voor nieuwe bio klanten en korte keten klanten. Ook is er voldoende ruimte voor innovatieve winkelconcepten, om die klant te bedienen. In concepten zoals CSA liggen er heel wat kansen, toch kan er nog aan verdieping en innovatie gewerkt worden. Authenticiteit lijkt hierbij een kernwoord te zijn. Als regionale alliantie willen we CSA projecten mee stimuleren en samen naar win-win situaties werken om groenten ook in het stedelijke weefsel te krijgen en op die

manier meer mensen aan te zetten om duurzaam en gezond te consumeren en niet enkele gemotiveerde alternatieve consument.

2.3. De plaats van landbouw binnen een groen en dynamisch stedengewest⁸

Vlaanderen is met een bevolkingsdichtheid van 456 inwoners per km² één van de meest verstedelijkte regio's ter wereld. Aangezien ruw geschat zowat de helft van de Vlaamse bevolking in de invloedssfeer van een kleine stad leeft en 70% van de bevolking in suburbaan gebied woont, kan Vlaanderen beschouwd worden als één groot verstedelijkt gebied.

De Vlaamse regering heeft tot doel Vlaanderen tegen 2020 naar de top vijf van de Europese regio's te leiden. Deze doelstelling werd vertaald in het "Vlaanderen in Actie-project (Via)". Vlaanderen uitbouwen tot een **groen stedengewest** is één van de doelstellingen hierin. Vlaanderen heeft hierbij nog enkele uitdagingen voor de boeg: **de stad moet als woonomgeving sociaal aangenaam, gezond en milieuvriendelijk worden gemaakt door o.a. zeer bewust om te gaan met de weinige open ruimte en het versterken van de sociale cohesie.**

Ongeveer een kwart van het Vlaams landbouwareaal en van de landbouwbedrijven is in een stadsgewest gelegen. Daarmee is landbouw een belangrijke bewaarder van de open ruimte in de stadsgewesten.

Tabel 1: Landbouwareaal en landbouwbedrijven in peri-urbaan gebied (AMS op basis van gegevens ALV en Luyten & Van Hecke, 2001)

	Beteelde landbouwgrond 2008 (ha)	Aantal bedrijven 2008
Stadsgewesten	145.060	6.971
- Brugge	20.895	1.072
- Oostende	3.135	151
- Kortrijk	5.965	365
- Gent	23.690	1.369
- Sint-Niklaas	5.350	257
- Antwerpen	25.820	1.339
- Mechelen	4.900	200
- Brussel	27.985	963
- Leuven	11.515	411
- Hasselt	7.145	348
- Genk	1.085	62
- Turnhout	7.575	434

62 van de 236 erkende hoeveproducenten en boerenmarkten zijn gelegen in een stadsgewest, alsook 14 van de 31 boerenmarkten (45%). Een kwart van de beheersovereenkomsten is in stadsgewest gelegen, naast één derde van de oppervlakte bio landbouw.

⁸ Landbouw in een groen en dynamisch stedengewest, departement landbouw en visserij afdeling monitoring en studie, 2010

2.3.1. Bedreigingen voor landbouw in verstedelijkt Vlaanderen

Landbouw is de belangrijkste ruimtegebruiker in Vlaanderen maar staat sterk onder druk. Deze druk uit zich op verschillende manieren.

- ✓ Areaalverlies
De inkrimping van het landbouwareaal tussen 1998 en 2008 is het grootst in de grootsteden, de centrumsteden en het stedelijke gebied rond Brussel. Deze inkrimping toont aan dat de verstedelijking van Vlaanderen nog toeneemt en hiermee gepaard ook de vertuining. Door vertuining van het agrarisch gebied gaat eveneens landbouwgrond verloren voor de professionele landbouw. Uit de Milieuverkenning 2030 (Van Steertegem et al., 2009), blijkt dat het areaalverlies zich in de toekomst zal voortzetten.
- ✓ Versnippering
De suburbanisatie en de toegenomen infrastructuur zijn eveneens oorzaken van versnippering. Dit kan bijdragen tot een onrendabele bedrijfsvoering.
- ✓ Stijgende grondprijzen
Uit onderstaande tabel blijkt dat de gemiddelde prijzen binnen een stadsgewest hoger zijn dan de gemiddelde prijzen buiten een stadsgewest.

Tabel 3: Gemiddelde prijzen van landbouwgrond (€/m²) binnen en buiten stadsgewesten (AMS op basis van gegevens van ADSEI, FOD Economie, 2004)

Totale prijs / totale oppervlakte	Binnen stadsgewest (€/m ²)	Buiten stadsgewest (€/m ²)
Gemiddelde prijs teeltgronden	2,27	2,06
Gemiddelde prijs tuinbouwgrond	13,70	10,89
Gemiddelde prijs weilanden	2,39	1,84

2.3.2. Kansen voor landbouw in verstedelijkt Vlaanderen

Landbouw is nog steeds de grootste gebruiker van de open ruimte en speelt dus een belangrijke rol in de instandhouding en het beheer van het landschap, de identiteit van een streek, de leefbaarheid van een streek, een ecologische functie, etc. Systeem- en productinnovatie, diversificatie en verbreding bieden nieuwe mogelijkheden voor de landbouw: de korte afstand tussen stad en platteland in Vlaanderen zorgt voor toegenomen interacties tussen beide gebieden (daguitstappen), typische platteland producten (streekproducten) en snelle dienstverlening voor de omliggende stedelijke gebieden zorgen voor opportuniteiten. De multifunctionaliteit van het platteland biedt dus ook kansen voor de verdere ontplooiing van de professionele landbouw.

Om deze overlevingskansen te benutten in een verstedelijkt gebied dient voldaan te worden aan volgende voorwaarden:

- ✓ Er moet voldoende ruimte gereserveerd worden voor landbouw in verstedelijkte gebieden. De bestaande ruimte moet multifunctioneler kunnen benut worden en de planning in functionele zones is niet langer houdbaar.
- ✓ De landbouw zal een transitieproces moeten ondergaan naar een meer multifunctionele landbouw die inspeelt op de wensen van de stedelingen en de sociale relatie met de stedelingen. Via strategieën van verbreding (bv. Hoevetoerisme, kinderopvang,...) en verdieping (biolandbouw, korte keten,...) en herfundering (bv. Nieuwe

organisatievormen) kunnen landbouwers trachten hun inkomen te verbeteren.

- ✓ Politieke wil is nodig. De Europese politieke aandacht verschuift langzaam. Vanuit de steden is er zeker extra politieke wil nodig om ruimte te reserveren voor landbouw. Steden willen hun steden zo aantrekkelijk mogelijk maken voor hun inwoners. Landbouw kan hier zeker een rol in spelen.

Subconclusie:

We willen via het project 'Stadsboerderij Kortrijk' en het concept 'stadslandbouw' deze kansen ten volle grijpen, en hier een win situatie creëren, zowel voor de producent als voor de consument. We geloven dat ook de regio als geheel hiervan kan profiteren.

2.4. Kortrijk

Kortrijk is meer dan ooit een stad in beweging. De stad heeft een sterk historisch en boeiend verleden. Het historisch patrimonium is verweven met moderne, gedurfde nieuwe gebouwen en vernieuwde pleinen. De ingrepen in onze stad worden gerealiseerd op maat van de hedendaagse samenleving, met een oog op de toekomst. Momenteel lopen tal van projecten die het beeld van de stad ingrijpend veranderen.

Volgens het ruimtelijk structuurplan Vlaanderen behoort de stad tot het regionaal stedelijk gebied. Samen met Roeselare, Waregem en Menen vormt Kortrijk een 'stedelijk netwerk' op Vlaams niveau.

tegelijkertijd vormt Kortrijk een grensoverschrijdende regio met lille - tournai. voor de ontwikkeling en de organisatie van deze Frans-Belgische metropool is het Eurodistrict "Eurometropool lille-Kortrijk-tournai" opgericht.

2.4.1. Bevolking en evolutie⁹

Kortrijk telt zo'n 75000 inwoners. De bevolkingsvooruitzichten voor de komende 20 jaar geven aan dat het aandeel kinderen en jongeren (0-19 jaar) met meer dan 2% daalt (tot 21%). de groep 60-plussers stijgt van 22% tot 27%. opmerkelijk is hier het stijgend aandeel van 80-plussers binnen deze bevolkingsgroep. deze tendensen (ontgroening en vergrijzing) blijken voor de regio's Zuid West-Vlaanderen en de kust sterker te zijn dan gemiddeld in Vlaanderen.

2.4.2. Inkomen⁹

Het gemiddeld inkomen te Kortrijk bedraagt 14.534 euro (hoger dan het Belgisch gemiddelde: 14.173 euro maar lager dan het vlaams gemiddelde: 15.032 euro). 20% van de Kortrijkse huishoudens dient een aangifte in lager dan 10.000 euro. Men mag hierbij niet vergeten dat heel wat armen niet in deze statistiek zijn opgenomen, omdat

⁹ Omgevingsanalyse Stad Kortrijk, 2009

hun inkomen zo laag is, dat het niet wordt belast. Het aantal rechthebbenden op een verhoogde tussenkomst van de verzekering voor geneeskundige verzorging is een indicator voor het aantal mensen dat in financieel moeilijke omstandigheden leeft. In Kortrijk gaat dit over 14% van de bevolking (gemiddelde België:14.4%). In 2008 kregen 3.947 (in 2006: 2.389) personen of gezinnen uit Kortrijk, een financiële uitkering van het ocmw, hetzij als leefloon, hetzij als gewone steun. Dit is meer dan 4% van de volwassen Kortrijkse bevolking (+18 jaar).

2.4.3. Natuur en Groenvoorzieningen⁹

71,3 % van de inwoners vindt dat er voldoende groen is in de eigen buurt. Het aandeel inwoners dat binnen 400 meter loopafstand van openbaar buurtgroen woont, zegt iets over de beschikbaarheid van groen in de stad. In Kortrijk bedraagt dit 79,1%. deze score is ongeveer 9% gestegen in de laatste 4 jaar.

Ten opzichte van het totale oppervlakte van het grondgebied is slechts 11,5% gequoteerd als waardevolle natuur. Enkel Roeselare scoort nog lager. Het merendeel van de centrumsteden heeft een score van meer dan 30 %.

2.4.4. Bottom-up initiatieven

Op sociaal/cultureel en ecologisch vlak ontstaan er in de stad heel wat mooie initiatieven van onderuit. Dit zijn initiatieven die de stad mee inhoud, vorm en kleur geven. Deze beweging van initiatieven toont een coöperatieve, sociale en ecologische onderstroom in de stad die mee een voedingsbodem kunnen zijn voor het project 'stadsboerderij Kortrijk'. Hieronder lijsten we enkele mooie initiatieven op:

- De Dingen (www.dedingen.be): een warme, culturele en gezellige plek te midden van de stad;
- De Magneet: (www.demagneet.eu): een experimentele vrijstaat in een verlaten gebouw in Kortrijk;
- Bolwerk (www.bolwerk.be): ontmoeting, creativiteit en verwondering
- Cohousing Kortrijk (www.cohousingkortrijk.be): een cohousingproject in oprichting
- Transitiestad Kortrijk (www.transitiestadkortrijk.be): lokale transitiegroep
- De Stuyverij (www.destuyverij.be) Ontmoeting tussen jong en oud, creativiteit
- Leilekkerland (<http://www.velt.be/eetbaarkortrijk/pag1344>): nomadentuin in het centrum van Kortrijk
- ...

2.4.5. Hoog Kortrijk¹⁰

Hoog Kortrijk is een gebied ten zuiden van de autosnelweg E17 en complementair aan het stadscentrum. Bestaande organisaties hebben er hun activiteiten uitgebreid en vele nieuwe projecten werden recent opgestart of staan op stapel. Denken we maar aan de sterke groei van het hoger onderwijs (Kulak en Katho) en het volwassenonderwijs (Syntra West), bedrijvenpark Evolis, handelszone Beneluxpark, het Kennedypark (met o.a. Barco). Ook diverse woonontwikkelingen staan op stapel. Stad Kortrijk ontwikkelt op

¹⁰ www.leiedal.be en www.langwater.be

dit moment een toekomstvisie voor Hoog Kortrijk waarbij we hier enkele relevante krijtlijnen schetsen:

- ✓ Volop inzetten op hoogwaardig openbaar vervoer
- ✓ Herschikken van autonetwerk en bundelen van parkeervoorzieningen
- ✓ Uitbouwen van een nieuwe groenstructuur
- ✓ Versterken van een fijnmazig fietsnetwerk

In het kader van deze toekomstvisie wordt er vanaf 2012 een woongebied ontwikkeld 'site Langwater', waar er naast een duurzame woonwijk, ook plaats zou zijn voor een stads en buurtgerichte boerderij.

2.4.6. Landbouw¹¹

Kortrijk telt 365 landbouwbedrijven die werken op een areaal van 5965 ha beteelde landbouwgrond (cijfers 2008).

Het arrondissement Kortrijk telt een 10 tal erkende hoeveverkooppunten, waarvan er zich een tweetal bevinden op grondgebied Kortrijk. (www.hoeveproducten.be)

In Lauwe is er één tuinbouwbedrijf die biologisch werkt en verkoopt via een zelfpluksysteem. In Bellegem is er een CSA bedrijf in opstart en in Zwevegem bevindt er zich een opstartende bio boer die ook werkt via pakketten in de regio.

Op vlak van korte keten bestaat er in Kortrijk het initiatief 'Voedselteams'. Een voedselteam is een groep van mensen uit een zelfde buurt die samenwerken voor de rechtstreekse aankoop van biologische groenten en fruit, van hoevezuivel en hoevevlees (al dan niet bio), van brood en bloem ... van streek- en seizoensproducten. Die aankoop doen ze via internet. Op onze webwinkel heeft elk team zijn unieke bestellijst.

Elk voedselteam heeft de beschikking over een depot, dat is een opslagplaats, meestal in een garage of een schuurtje bij één van de leden. Elke week, op een vaste dag, wordt daar het voedsel geleverd dat besteld werd.

In Kortrijk is er een depot op Hoog Kortrijk (Freinetschool De Baai) en in de Wandelweg.

2.4.7. Plan Nieuw Kortrijk¹²

In 'Plan Nieuw Kortrijk' vinden de beleidsleinen terug voor de stadscoalitie, die aanzet is vanaf 2013. In dit plan staan er 10 engagementen, waarvan er enkele nauw aansluiten bij de visie en missie van ons project:

- Een stad die luistert en dialogueert;
- Een stad die verjongt en vergroent;
- Een stad die onderneemt en deelt;
- Een stad die houdt van de kinderen en alle opa's en oma's;
- Een stad die beweegt, durft en verandert;
- Een stad die verenigt en verbindt;
- Een stad met veel goesting en ambiance

¹¹ Bron: ALV

¹² <http://www.kortrijk.be/nieuws/plan-nieuw-kortrijk> (p17 en p24)

Een stadsboerderij wordt ook specifiek vernoemt op twee plaatsen in het plan. Hieronder geven we enkele citaten:

"Opvallende nieuwe initiatieven moeten aangemoedigd worden omdat ze Kortrijk interessant maken. Ook in het kader van gezonde voeding, ecologie en duurzaamheid moet gedacht worden aan nieuwe levensvatbare projecten. We ondersteunen de lokale diensteneconomie met focus op een aanbod dat de private markt aanvult en zich richt op concrete dienstverlening voor de Kortrijkzaan"(p 24). Een lokale voedselstrategie moet ertoe leiden dat zoveel mogelijk voedsel plaatselijk wordt geteeld, in samenwerking met lokale boeren en dankzij initiatieven als volkstuintjes of een stadsboerderij." (p17) In het kader van promotie van gezonde voeding wordt ook een bio stadsboerderij vernoemt (p 24).

Stadsboerderij Kortrijk geeft een boost aan 'Kortrijk Klimaatstad' en kan deze doelstellingen mee helpen realiseren, helpt de stad aantrekkelijk te maken voor jongeren, past in het verhaal van brede school en het verhaal van Kortrijk Spreekt (een participatieve stad).

2.4.8. Streekpact Zuid-West-Vlaanderen¹³

Het streekpact van RESOC 2013-2018 'Samen grenzen verleggen' zet tevens in op een regio Zuid-West-Vlaanderen die de transitie inzet naar een wervende, duurzame en warme regio. RESOC is het overlegplatform van de sociale partners, de provincie en de gemeenten van Zuid-West-Vlaanderen. RESOC heeft als kerntaak om een streekpact op te maken met een langetermijnstrategie voor de sociaal-economische streekontwikkeling in brede zin.

Eén van de doestellingen, verwoord in het ontwerp, is: **'Rijke landschappen en netwerken'**. Hier beschrijft men het **blauw groene netwerk** dat gevormd wordt door de Leie, Schelde, kanaal Bossuit-Kortrijk en Kanaal Leie-Roeselare, samen met de heuvelkammen en kleikoppen die structuur geven aan het landschap. Dit blauw- groene netwerk zou op regionaal niveau beter uitgebouwd moeten worden, ook voor de Eurometropool (Rijsel, Doornik, Kortrijk) is het uitbouwen van dit netwerk een heel belangrijke ambitie.

Hier zijn er kansen voor stadslandbouw. Een landbouw die alternatieven af toetst, zoals een nieuw aanbod, het creëren van producten en diensten (hoeveverkoop, recreatie, zorg, groene ruimte,...).

Het concept 'coöperatieve stadsboerderij' werd opgenomen in het streekpact als deelactie onder het punt 'warme buurten' op p144.

¹³ <http://www.samengrenzenverleggen.be/>

2.5. Good Practices

2.5.1. CSA boerderij 'Het Open Veld' van Tom Troonbeecxk

Dit eenmansbedrijf teelt 1,5 ha fijne groenten. De groenten worden geplukt door ca. 320 leden, die een vaste jaarlijkse bijdrage betalen aan het begin van het seizoen, in ruil voor een aandeel in de oogst.

Dit bedrijf is gevestigd in Heverlee (Leuven). In de ruime omtrek van 10km rond het bedrijf, zijn er nog 3 CSA bedrijven gevestigd. Het open Veld heeft een wachtlijst voor oogstaandeelhouders van drie jaar.

Via de vooruitbetaling heeft de boer de middelen om het bedrijf duurzaam te laten draaien en zichzelf een waardig loon te betalen. In ruil hiervoor mogen de leden gedurende een jaar verse groenten van het veld oogsten voor eigen gebruik. Iedereen kan inzage vragen in de boekhouding en heeft inspraak in de teeltplanning. Zo wordt het bedrijf gedragen door de boer en de leden.

2.5.2. CVBA De Wassende maan in Astene (Deinze)¹⁴

De Wassende Maan is een biodynamische landbouwcoöperatie, opgericht in 1986. Ze telen groenten op een natuurlijke wijze, met respect voor het milieu en met het oog op gezonde voeding. Een ruime vruchtwisseling, het gebruik van groenbemesters en organische bemesting zijn typische kenmerken.

Via het originele distributiesysteem brengen zij hun producten zonder omwegen tot bij hun klanten.

Elke week bezorgen ze aan hun abonnees vers samengestelde pakketten van groenten en fruit. Ook is er een winkel op de boerderij, waar ze naast de verse groenten, ook een uitgebreid gamma van andere biologische verswaren en droogwaren vinden.

Dertig soorten groenten worden geteeld op 5,3 ha. Er werken 10 VTE op het bedrijf, waarvan 6 zelfstandige zaakvoerders. Eén vierde van de omzet wordt gerealiseerd via de eigen teelt, de rest door handel en hun pakketstelsysteem, waarbij er groenten worden aangevuld van collega telers.

De aandeelhouders van de CVBA bestaan enerzijds uit de zelfstandige werknemers en anderzijds uit 108 sympathisanten.

¹⁴ www.dewassendemaan.be

2.5.3. Stadsboerderij Caetshage Culemborg (NL)¹⁵

Even buiten de oude kern van Culemborg ligt stadsboerderij Caetshage. De boerderij maakt deel uit van de ecologische wijk Eva Lanxmeer en combineert duurzame voedselproductie met meer sociale functies. Er is plek voor ontmoeting, zorg en educatie. De boerderij heeft primair een functie voor Culemborg en omstreken.

De stadsboerderij bestaat uit twee ondernemingen: 'De Zorgboerderij', waar dagelijks zorgvragers werken, en 'de boerderij' waar groenten, fruit en bloemen worden geteeld. Daarnaast lopen er schapen en kippen. In de schuur is de boerderijwinkel gehuisvest. Hier koop je iedere dinsdag en zaterdagochtend verse groenten, fruit, bloemen en andere boerderijproducten.

Maar er is meer: zo is een groep van naschoolse opvang op Caetshage gevestigd en diverse lager en middelbare scholen organiseren een deel van het educatie-programma op Caetshage. Er worden kookworkshops voor kinderen georganiseerd en ook de volksuniversiteit komt vaak langs.

2.5.4. 'Uit je eigen stad' Rotterdam¹⁶

In april 2012 gaat het eerste stadslandbouwbedrijf van Rotterdam van start. Op een braakliggend terrein (Marconistrip) wordt een 'tijdelijk' stadslandbouwbedrijf gevestigd. Er worden groenten en fruit geteeld, kippen gefokt en vissen gekweekt. Ruim een hectare buitenteelt en 400m² binnentent, aangevuld met 3000m² klein fruit en een productie van 6 ton vis per jaar is de doelstelling. De producten worden rechtstreeks aan de consument verkocht. Naast de directe verkoop worden festiviteiten, proeverijen en diners georganiseerd, dit voor scholen en bedrijven. "Het was niet eenvoudig om dergelijk initiatief te realiseren, daar er geen regelgeving is voor dergelijke bedrijven in de stad".

Sinds 2007 is een groep Rotterdammers onder de naam 'Eetbaar Rotterdam' bezig om stadslandbouw in Rotterdam te bevorderen. Hier is ook het initiatief voor 'Uit je eigen stad' ontstaan.¹⁷

¹⁵ <http://www.caetshage.org/>

¹⁶ Groenblauwe netwerken voor duurzame en dynamische steden, Pötz en Bleuzé, 2012, coopforlife, p 395

¹⁷ www.uitjeeigenstad.nl

Eindconclusie omgevingsanalyse:

Het is de uitdaging om in deze eeuw onze steden en onze planeet voor onszelf leefbaar, veilig, gezond en aantrekkelijk te houden. Door de klimaatverandering, de **toenemende verstedelijking** en het **opraken van fossiele brandstoffen** zullen de steden een min of meer geleidelijke transformatie moeten ondergaan van voornamelijk grondstoffen en levensmiddelen consumerend naar zelf levensmiddelen producerend. Onze steden dienen meer **veerkracht** te creëren om deze uitdagingen aan te kunnen. Het gebrek aan veerkracht zal niet alleen tot een tekort in het **technisch infrastructurele functioneren** leiden maar ook consequenties hebben voor het **sociale** en **economische** functioneren van de stad.¹⁸

Een aantrekkelijk en efficiënt middel om aan deze noodzakelijke transformaties vorm te geven is het ontwikkelen van groenblauwe stedelijke netwerken die een verzachtende werking zullen hebben op de effecten van de klimaatverandering en de energie en mogelijke voedseltekorten in stedelijke gebieden. Daarnaast spelen ze een belangrijke rol in het welzijn van de stadsbewoner, via recreatie en andere functies.

De wereldwijde **stadslandbouwbeweging** is één facet, en ze toont aan dat er een draagvlak is voor en een essentiële rol kan spelen in dergelijke transformaties.

Onder stadslandbouw verstaan we alle landbouw die in en in de directe omgeving van de stad plaatsvindt, die vorm krijgt in wisselwerking met de lokale stedelijke condities, en die voedsel en andere producten produceren, verwerken, distribueren voor de lokale markt. Waar mogelijk worden in dit systeem kringlopen van energie, water en grondstoffen lokaal gesloten. Naast voedsel kan stadslandbouw voorzien in andere stedelijke functies zoals educatie, recreatie, zorg, kinderopvang, natuurbeheer,...

Bij stadslandbouw is er een interactie tussen de stad en het agrarisch bedrijf. Ze combineert voedselproductie met andere functies. Hierdoor krijgt ze een multifunctioneel en interdisciplinair karakter. Stadslandbouw draagt bij tot de verduurzaming, leefbaarheid en veerkracht van de stad.

¹⁸ Groenblauwe netwerken (Potz en Bleuzé, 2011)

Via innovatie, creativiteit en coöperatief ondernemen wil 'Stadsboerderij Kortrijk' meewerken aan de identiteit en de omgevingskwaliteit voor de regio. Op sociaal gebied willen we meewerken aan het versterken van het sociaal buurtweefsel.

3. Het coöperatieve idee

De coöperatie 'Stadsboerderij Kortrijk' verbindt boer en burger, stad en platteland en creëert een faire afzetmarkt voor regionale biologische landbouwproductie.

3.1. Missie en visie

- *Missie:*

Stadsboerderij Kortrijk creëert als *coöperatieve alliantie* van regionale partners, producenten en consumenten een *faire afzetmarkt* voor regionale biologische landbouwproductie, in combinatie met producten uit duurzame en/of sociale initiatieven. Dit met speciale aandacht voor *lokale ontmoeting* en verbinding tussen boer en burger, stad en platteland.

- *Visie:*

Stadsboerderij Kortrijk beoogt een maatschappelijke transitie rond duurzaam leven, creatief samenwerken en-leven en lokale economie in de regio Kortrijk, met voeding als bindingsmiddel.

3.2. Hoe ziet het er uit?

Enerzijds beschikken we over een **fysieke plaats**. Hier werken we het plan uit voor een hoeve (op Hoog Kortrijk), welke we willen omdopen tot 'transitiehuis'. Meer hierover in punt 3.4.2.

Anderzijds creëren we een **webplatform**, waarbij we een sterke en levendige website creëren met webshop. Hiervoor gaan we ook een samenwerking aan met Ecofun.be.

Het totale concept wordt uitgewerkt in twee verschillende structuren. Een CVBA en een vzw.

3.3. Activiteiten van de coöperatie 'Stadsboerderij Kortrijk CVBA'

Stadsboerderij Kortrijk CVBA zal en kan op termijn volgende economische activiteiten uitvoeren:

- ✓ **Aankoop** van biologische groenten en (klein-)fruit, droogware, etc. bij collega telers en indien nodig bij de groothandel;
- ✓ **Verkoop** in **korte keten** via
 - Pakketten, etc. via depots
 - Winkel en verbruikerslokaal (soepbar)
 - B2B verkoop
- ✓ **Produceren** en verkopen van eigen **biologische groenten** en (klein-)fruit;
- ✓ Ter beschikking stellen, **verhuren** van **patrimonium** op langere termijn aan organisaties, ondernemers,...passend binnen de missie en visie van de stadsboerderij:
 - Kinderopvang
 - Buurtfunctie
 - Zorglandbouw

- Educatie
- ✓ **Verhuren** van **vergaderfaciliteiten** voor bedrijven of particulieren, eventueel met catering.

3.4. Positionering a.h.v. kernwoorden samen, duurzaam en dichtbij

Hier wordt aangegeven hoe stadsboerderij Kortrijk CVBA het "product" stadsboerderij zal positioneren. Wat maakt Stadsboerderij Kortrijk uniek? Wat is haar mogelijke aantrekkingskracht (Unique Selling Proposition)?

Deze positionering wordt ingegeven vanuit de slagzin waarop het project stoelt: '**samen, duurzaam en dichtbij**'.

3.4.1. Samen = coöperatief

Stadsboerderij Kortrijk is een **coöperatieve alliantie** van burgers, producenten en middenveldorganisaties.

We zijn dus een coöperatie, een CVBA. Een CVBA is een vennootschap van burgers en rechtspersonen die tot doel heeft de gemeenschappelijke behoeften van de leden in te vullen. Met andere woorden : samen ondernemen, er samen beter van worden en samen bouwen aan een betere wereld.

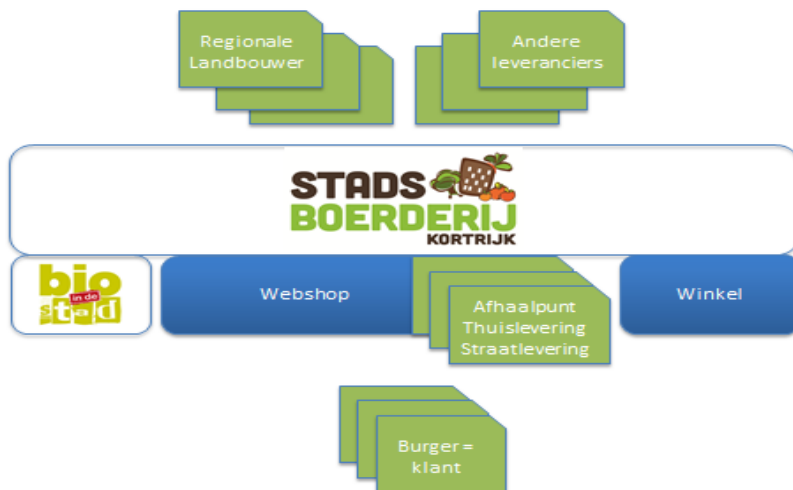
De Stadsboerderij is een coöperatie met consumentenparticipatie. Als **burger** stap je mee in de Stadsboerderij door :

- ✓ je inkopen te doen op "Bio in de stad", de innovatieve en flexibele webshop (weldra beschikbaar);
- ✓ deel te nemen aan de activiteiten in en rond de boerderij;
- ✓ [coöperant te worden](#) : als coöperant bouw je mee aan je eigen duurzame buurt. Met een (of meerdere) aandeel(en) van € 125 op zak stem je mee op de Algemene Vergadering. Zo geniet je van de gezonde, duurzame en lokale vruchten van je investering.
- ✓ de Stadsboerderij te promoten bij je familie, vrienden, collega's, ...

Als **producent** krijg je een faire prijs voor je producten en word je verbonden met een gemeenschap van consumenten en partners die je talent, zorg en werk echt waarderen. Je stapt mee in de Stadsboerderij door :

- een duurzame relatie aan te gaan met de coöperatie, bv. door het maken van teeltafspraken
- je unieke verhaal te vertellen tijdens de activiteiten in en rond de boerderij
- [coöperant te worden](#) : als coöperant bouw je mee aan je eigen duurzame buurt. Je bent economisch betrokken : met een (of meerdere) aandeel(en) van € 125 op zak stem je mee op de Algemene Vergadering. Je geniet van de gezonde, duurzame en lokale vruchten van je investering.

- de Stadsboerderij te promoten bij je familie, vrienden, collega's, ...

3.4.2. Duurzaam: Nadruk op gezonde voeding en een sterk educatief luik (vzw)

Belangrijk voor ons is dat er voedsel geteeld met respect voor de grond die ons gegeven is. Dit is niet alleen voor ons van belang, maar ook voor de generaties die na ons komen. Daarom kiezen we ook bewust voor producten uit **bio landbouw**.

Gezonde voeding is kwaliteitsvol. Als we de productie, verwerking, distributie en consumptie van ons voedsel meer regionaal kunnen organiseren, zal de kwaliteit enorm stijgen, doordat we ons niet enkel hoeven te focussen op bewaring en transport over langere afstanden. **Korte keten** is hier het kernwoord.

De Stadsboerderij wil een **schakel** zijn in de verbinding tussen de talrijke initiatieven rond stadslandbouw in onze regio. Samen met burgers, regionale boeren en verenigingen geven we vorm aan de "Stadsboerderij van Kortrijk".

Aan een echte boerderij met kippen, stallen en akkers wordt gewerkt... nog even geduld. Intussen ben je welkom in de **tijdelijke locatie** in Watermolenstraat 69 : een plek die uitnodigt tot creatief samenwerken.

Met de **Stadslandbouwcafés** willen we mensen samen brengen in workshops, lezingen, proeverijen en debatavonden. In het oude woonhuis kan je ontmoeten, vergaderen en koken in het "common house". Op de verdieping wachten drie bureaus op invulling. Rond de aanpalende parking en op de kleine percelen open grond is genoeg ruimte om je ideeën over hang-, muur-, en baktuinieren op los te laten.

Met andere woorden : een gedroomde plek om samen vorm te geven aan leven in de stad van morgen.

Naast de CVBA willen we een **vzw** oprichten met als doelstellingen het faciliteren en ondersteunen van stadslandbouwinitiatieven in de regio Zuid-West-Vlaanderen. We sommen enkele mogelijke doelstelling op van de vzw:

- Creëren van 'community' rond de projecten
- Educatie en belevingsgerichte sensibilisatie
- Gronden en panden (vraag en aanbod, kaart)
- Innoverend netwerk oprichten tussen ondernemers, middenveld en beleid: samenwerking en afstemming
- Projectcel, adviesverlening en coaching van startende ondernemers, investeerders, overheden en middenveld;
- Meewerken aan regionale voedselstrategie en het verder uitbouwen van een stedelijke afzetmarkt door bv. Activiteiten en stadslandbouwcafés.

Via de vzw kunnen bv. Projectsubsidies aangesproken worden en vrijwilligers gemobiliseerd.

3.4.3. Dichtbij: ingebed in de buurt

Al deze zaken willen we doen voor en in samenwerking met de lokale gemeenschap. Klanten en buurtbewoners verbinden zich met het project.

We moeten naar een landbouwcultuur waarbij de voordelen van het leven op de boerderij voor iedereen beschikbaar zijn. Voor al wie op zoek is naar educatie, recreatie of een vorm van therapie.

We willen het project verweven met andere functies zoals sociale tewerkstelling, zorg, educatie en vorming.

Hiervoor is de fysieke site essentieel. De zekerheid over deze site is nog niet 100%, maar de kaarten liggen positief. Een oude hoeve in een nieuw te ontwikkelen woonwijk, aan de rand van de stad, naast een parkgebied en met 2ha landbouwgrond. De ideale site om verschillende functies te verbinden rond landbouw en voedsel. Hier komt een boerderijwinkel met soep bar, mogelijkheden om te vergaderen op de boerderij, kansen voor kinderopvang, educatie en zorg. **Een inclusief project vol beleving.**

We hebben niet de ambitie om al deze functies zelf te organiseren, maar willen wel het patrimonium aanbieden en het project verwerven met andere partners en organisaties uit de buurt. Samen belichamen we de sociaalecologische transitie.

- Boerderij: hoeve op site Langwater¹⁹

We zien de boerderij als een transitiehuis. Een fysieke en tastbare plaats. We kiezen voor een project in de rand van Kortrijk. Site langwater is geschikt voor de ontwikkeling van een multifunctioneel stadslandbouwproject.

Hoog Kortrijk is een gebied ten zuiden van de autosnelweg E17 en complementair aan het stadscentrum. Bestaande organisaties hebben er hun activiteiten uitgebreid en vele nieuwe projecten werden recent opgestart of staan op stapel. Denken we maar aan de sterke groei van het hoger onderwijs (Kulak en Vives) en het volwassenonderwijs (Syntra West), bedrijvenpark Evolis, handelszone Beneluxpark, het Kennedypark (met o.a. Barco). Ook diverse woonontwikkelingen staan op stapel. Stad Kortrijk ontwikkelt op dit moment een toekomstvisie voor Hoog Kortrijk waarbij we hier enkele relevante krijtlijnen schetsen:

- Volop inzetten op hoogwaardig openbaar vervoer
- Herschikken van autonetwerk en bundelen van parkeervoorzieningen
- Uitbouwen van een nieuwe groenstructuur
- Versterken van een fijnmazig fietsnetwerk

a. *Oppervlakte*

Hieronder vind je het plan terug van de hoeve op site langwater, welke hiervoor ideaal zou zijn. De hoeve ligt in een parkgebied van zo'n 7ha. Naast de hoeve ligt er nog zo'n 2 ha landbouwgrond. Deze plannen kaderen binnen de ontwikkelingen van de nieuwe verkaveling langwater.

Op 2ha landbouwgrond kun je in principe voor 400 mensen groenten kweken.

¹⁹ www.langwater.be

b. *Ervaringsgerichte landbouwproductie*

We willen de 2ha landbouwgrond gebruiken voor productie. Hier kiezen we voor een toegankelijke en experimentele benadering, waarbij beleving het kernwoord is. We willen mensen hier naartoe krijgen om te zien, te voelen, te ruiken en te smaken. Experimenten rond permacultuur, zelfpluk, etc. zijn mogelijk. Naast groententeelt kan er ook op kleinschalige wijze aan veeteelt gedaan worden door het extensief houden van schapen en kippen. De wol en eieren kunnen ook als product gezien worden.

Ook honing kan als product gezien worden, daar er ook bijenkasten aanwezig zullen zijn op de boerderij.

c. *Verkoop*

We willen starten met een kleinschalige hoevewinkel met terras en/of verbruikerszaaltje, dat langzaam kan groeien. Deze verkoop zal naast de handelsactiviteit staan die we straks verder bespreken.

d. *Andere functies*

Dit aspect wordt op dit moment nog afgetoetst. We bekijken met verschillende partners de mogelijkheden, zowel binnen onderwijs, kinderopvang, toerisme en zorg.

Een mogelijke invulling van de hoeve vind je via dit plannetje.

1. Woonhuis
2. Kinderopvang/educatieruimtes/wijkgezondheidscentrum/...
3. Bureau ruimte (andere organisaties)
4. Opslagruimte
5. Winkel
6. Soepbar
7. Polyvalente (vergader) ruimte
8. Polyvalente open ruimte
9. Opslag landbouw

- Parkgebied

We willen als project samenwerken met 'Stad Kortrijk' omtrent het beheer en uitwerking van het parkgebied met volkstuintjes.

- Tijdelijke Site (#w69 Watermolenstraat 69)

Onze tijdelijke thuis in W69

In afwachting van de ingebruikname van de eigen boerderij, strijkt de Stadsboerderij tijdelijk neer in gebouwen van De Poort vzw in de Watermolenstraat 69 Kortrijk, een zijstraat van de Brugsesteenweg gelegen tussen Overleie, Heule Watermolen en Pius X.

In dit transitiehuis ben je welkom voor het afhalen van bestellingen die je op de webshop plaatste.

We delen het huis met verenigingen die vergaderen of ontmoeten in het gezellig "common house" op het gelijkvloers.

Regelmatig nodigen we sprekers en producenten uit op lezingen, proeverijen en debatavonden.

3.5. Promotie

Om het product 'Stadsboerderij Kortrijk' te verkopen, willen we verschillende tools gebruiken. Enerzijds willen we aanwezig zijn op de **sociale media**, en investeren we ook in sterke een eigen website (www.stadsboerderij.coop) met webshop (www.bioindestad.be). Hiervoor werken we ook samen met het webplatform ecofun.be. Via gerichte infomomenten in samenwerking met de toekomstige partners, willen we ook de mensen en de buurt zelf bezoeken en bevragen.

De verbinding met **lokale organisaties** is voor ons essentieel en zorgt ook voor een draagvlak.

Aandachtspunten bij de communicatie zijn duidelijkheid, herkenbaarheid en openheid. Het grote voordeel van het project is dat het een enorm groot netwerk beslaat. Dit zorgt voor een snellere verspreiding van het bestaan en leidt automatisch tot een groter klantenbestand.

Een specifiek aandachtspunt is het vermarkten van de aandelen en de communicatie hieromtrent. Eveneens het aansnijden van andere inkomstenfondsen vormt hierbij een aandachtspunt.

Belangrijk bij het aantrekken van aandeelhouders is de boodschap 'what is in it for me' te communiceren. Deze zal weinig waarschijnlijk financieel kunnen uitgedrukt worden. Het vermogensvoordeel zal immers beperkt zijn. Wel kan ingespeeld worden op het maatschappelijk dividend dan aan het project verbonden is.

4. Aan en Verkoopmodel CVBA

Als CVBA creëren we een faire afzetmarkt voor regionale biologische landbouwproductie, in combinatie met producten uit duurzame en/of sociaal rechtvaardige initiatieven.

4.1. Aankoopmodel

We nemen Kortrijk als 'centrum' van de regio en bekijken welke bio -producenten er zich rond ons bevinden in een straal van max 60 km. Er bevinden zich een 30 tal bio-producenten in deze perimeter. We gaan voor een 'faire' en eerlijke prijs voor de boer, naast openheid, betaalbaarheid, transparantie en kwaliteit voor de consument.

4.1.1. Criteria voor regionale producenten (verse producten)

- **Regionaal:** 34 bio-producenten in een straal van 60km rond Kortrijk;
- Een bepaalde **kritische massa** te leveren;
- **Kwaliteit en versheid** van het product van belang;
- **Bio** label of in omschakeling;
- **Coöperatief** ingesteld (open staan voor duurzame relatie met coöperatie, bv. Open staan voor teeltafspraken);
- **Fair Trade:** oog voor eerlijke, sociale arbeidsomstandigheden.

4.1.2. Criteria voor droogwaren en andere producten (non-food)

- Bij voorkeur bio of eco (met label);
- Producten met een 'verhaal' (bv. Chocolaatjes van sociaal project uit de buurt);

4.2. Verkoopmodel

We gaan voor een innovatieve winkelervaring, dit staat gelijk aan een slim productaanbod en flexibiliteit voor de klant.

4.2.1. Flexibiliteit

Mensen kunnen hun bestelling plaatsen via de webshop en deze gaan afhalen. Afhalen kan op volgende plaatsen:

- Onze **eigen winkel**; Ervaring: café/community met muziek + in zomer buitenervaring;
- **Afhaalpunten** in de stad;
- **Afhalen in de straat**: op termijn willen we een systeem uitwerken waarbij we in bepaalde straten in de stad een gezin of alleenstaande willen zoeken die ruimte ter beschikking wil stellen als depot, dit ook om gemeenschapsvormend te werken.
- **Thuislevering** in regio Kortrijk: via fietskoerier of bestelwagen. Hier komt er natuurlijk een extra kost bij voor de klant.

Daarnaast kunnen mensen aankopen doen in de winkel.

4.2.2. Slim productaanbod

- Groenten en fruit- **pakketten** via een abonnementssysteem, wekelijkse levering;
- **Extra** aanbod van **seizoensgebonden** groenten/fruit (aardappel/ajuin/tomaat/...);
- Naast de 'gewone pakketten' bieden we ook het 'receptpakket' aan, waarbij je alle ingrediënten voor het recept vindt in je wekelijkse 'tas'. Hier komen we tot meer comfort voor de consument.
- **Andere voeding**: pasta, olijfolie, wijn, brood,...
- **Non food**
- Aangevuld met informatie, recepten over de producten.

5. Verbreding op de boerderij

Verbrede of multifunctionele landbouw is de uitbouw van nieuwe bedrijfsactiviteiten die niet gericht zijn op de primaire agrarische productie. Zoals zorg, recreatie, educatie en toerisme. Verbrede landbouw versterkt de plattelandseconomie en de sociaal economische samenhang. Bovendien biedt het nieuwe inkomsten voor agrarische ondernemers. In ons concept van coöperatieve stadsboerderij is verbreding een essentieel aspect voor **de toekomstige site**. In volgend punt bespreken we enkele mogelijkheden en hoe deze kunnen toegepast worden.

5.1. Zorg en sociale tewerkstelling

- Inleiding

Het concept 'zorgboerderij' is en blijft een tamelijk nieuw begrip binnen zowel de landbouw- als de zorgsector. In Nederland is het concept reeds verder uitgewerkt en geïntegreerd. Overal ter wereld zijn er initiatieven waarbij zorg en landbouw worden samengebracht. Ook in België zijn er reeds lang bestaande zorgboerderijen zowel binnen de zorgsector (instellingsboerderijen) als binnen de landbouwsector. Het betreft vaak kleinschalige projecten opgestart vanuit enig idealisme en omwille van de therapeutische meerwaarde die de landbouw biedt aan zorgbehoevenden

- Wat?

Een zorgboerderij is een agrarisch bedrijf dat ruimte biedt aan mensen die hulp, zorg of begeleiding nodig hebben. Landbouw en zorg worden in heel verschillende verhoudingen gecombineerd in een zorgboerderij.

- ✓ De **zorglandbouwer** kiest bewust voor deze combinatie. Hun werkaanbod en begeleiding sluiten aan bij wat een zorgvrager wil en kan. Zorglandbouwers zijn betrokken bij de maatschappij en leveren een positieve bijdrage aan het imago van de agrarische sector.
- ✓ **Zorgvragers** zijn mensen met een lichamelijke of verstandelijke handicap, psychiatrische patiënten, maar ook moeilijk opvoedbare kinderen, langdurig werklozen, (ex-) verslaafden of (ex-) gedetineerden. Er zijn zelfs boerderijen voor 'gestreste managers' en mensen met een 'burn-out' problematiek.

- Waarom?

Voor veel zorgvragers betekent het werken op een boerderij een belangrijke stap naar herintreding in de maatschappij. Het bevordert tevens de **zelfstandigheid** en **sociale zelfredzaamheid**. Enerzijds heeft het agrarische werk een 'natuurlijk' therapeutisch effect, anderzijds introduceert de inzet in de bedrijfsvoering een duidelijke **werkstructuur**. Zorgboerderijen bieden een alternatief voor mensen die nu vaak, langdurig, van de 'standaardvormen' van zorg afhankelijk zijn.

- Soorten

- ✓ *Zorg verbonden aan een regulier landbouwbedrijf*

Hier wordt de zorgvrager uitgestuurd naar een regulier landbouwbedrijf waar hij/zij ingeschakeld wordt in het dagdagelijkse werk op de boerderij. Het gaat hier over een beperkt aantal personen die ondersteuning bieden aan diverse deeltaken. Er kan een samenwerking zijn met een bestaande zorginstelling die de gespecialiseerde zorg op zich neemt. De landbouwer kan hierin natuurlijk ook een deel van de zorg op zich nemen, maar wordt bijgestaan en ondersteund door een instelling.

- ✓ *Instellingsboerderij (zorgboerderij is onderdeel van zorginstelling)*

De zorgboerderij wordt opgestart vanuit of is onderdeel van de zorginstelling. Als we de Belgische situatie bekijken gaat het hier vaak over sociale werkplaatsen, arbeidszorgcentra, dagcentra of andere deelwerkingen binnen zorginstellingen.

- Mogelijkheden

- a. *Groene Zorg*

De Vlaamse Regering besliste bij besluit van 14 oktober 2005 om een subsidie te verlenen aan landbouwers die in samenwerking met een voorziening zorgvragers verzorgen en activeren. De toepassing van dat besluit ging in op 1 december 2005.

Wat houdt deze subsidie in?

Het gaat in principe over een compensatie voor de tijd die boeren en tuinders (of hun gezinsleden of personeel) investeren in de begeleiding van zorgvragers op het bedrijf. Wanneer zorgvragers worden opgevangen, kan er immers een bepaalde tijd niet 100% gewerkt worden op het bedrijf. Dit wordt nu gecompenseerd.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen:

aanbieden van infrastructuur van het bedrijf: de landbouwer (of zijn gezinsleden of personeel) zorgt zelf niet voor de begeleiding maar zorgt enkel voor de nodige accommodatie tijdens verblijf. Er moet steeds een vaste begeleider, aangesteld vanuit de zorg- of welzijnsvoorziening, op het bedrijf aanwezig zijn. De vergoeding voor dit type zorgboerderij is 15 euro per dag (brutobedrag).

zelf maximaal drie zorgvragers opvangen: de landbouwer (of zijn gezinsleden of personeel) staat onder meer in voor het opstellen van de dagtaken, de organisatie van de taken, de controle en de begeleiding bij deze taken. De vergoeding voor het uitoefenen van deze zorgtaak is 40 euro per dag (brutobedrag), het maakt niet uit of er 1, 2 of 3 zorgvragers worden opgevangen.

In de beide gevallen mag er voor de opvang geen loon betaald worden vanuit de voorziening. Een vergoeding voor gemaakte onkosten, zoals bijvoorbeeld gebruikelijk

is bij time-outs of in de gezinszorg, kan wel gecombineerd worden. De opvang hoeft niet noodzakelijk een volledige dag te duren. De zorgboerderij kan ook subsidie krijgen voor een halve dag. De bedragen worden dan natuurlijk gehalveerd. Met een volle dag wordt meer dan 6 uur opvang bedoeld, een halve dag is meer dan 3 uur.

De zorgboer(in) kan de beide subsidiesystemen ook combineren, maar er is een maximum van 40 euro per dag. De enige combinatie die op dit moment mogelijk is, is een groep met begeleiding die een hele dag komt, samen met een halve dag opvang waarvoor je zelf instaat. Of twee verschillende groepen die je op dezelfde dag opvangt, dat kan ook.

De subsidie wordt belast op dezelfde manier als de andere premies in de landbouwsector, aan een tarief van 16,5% dus. De zorgboer(in) moet aangeven op de belastingsaangifte in dezelfde rubriek als de andere premies.

Er is geen beperking op het aantal dagen per jaar waarop je actief kan zijn als zorgboerderij. Je kan dus in theorie elke dag zorgvragers opvangen.

Om als land- of tuinbouwbedrijf in aanmerking te komen voor deze vergoeding gelden volgende **voorwaarden**:

- ✓ samenwerken met een erkende zorgvoorziening of Centrum voor Leerlingenbegeleiding,
- ✓ land- of tuinbouw(st)er in hoofd- of nevenberoep zijn,
- ✓ gebruik maken van een zorgboerderijovereenkomst : overeenkomst tussen zorgboerderij, zorgvoorziening en zorgvrager.

Zorgvoorzieningen hebben daarnaast **verplichtingen** om:

- ✓ de hele samenwerking te coördineren,
- ✓ administratie van zorgvrager in orde te maken,
- ✓ handelingsplan op te stellen bvb. omschrijven wanneer de samenwerking geëvalueerd zal worden.

Deze subsidie kan aangevraagd worden bij de Afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij. De land- of tuinbouwer moet daarbij gebruik maken van de geëigende formulieren.

Meer info via www.groenezorg.be

b. Arbeidszorg

Arbeidszorg is bedoeld voor mensen die niet, nog niet of niet meer terechtkunnen in het reguliere of beschermde arbeidscircuit. De arbeidszorg wilt ook voor deze mensen het recht op arbeid waarborgen. De arbeidszorg biedt hen arbeidsmatige activiteiten aan in een werkomgeving die ofwel op productie ofwel op dienstverlening is gericht, en ondersteunt hen daarbij. Het gaat om vrijwillig onbetaald werk onder begeleiding.

Arbeidszorg bestaat in verschillende sectoren: vanuit de geestelijke gezondheidszorg, vanuit de zorg voor personen met een handicap, vanuit het algemeen welzijnswerk (OCMW's, ...) en vanuit de sociale werkplaatsen.

Meer info via www.arbeidszorg.be

c. Begeleid werken

Begeleid Werken is bedoeld voor mensen die geen loonvormende arbeid aankunnen en aangeven dat ze willen werken in een gewone omgeving.

Het zijn mensen die een bepaalde ondersteuningsbehoefte hebben omwille van fysieke of mentale beperking, autisme, psychische of sociale problemen.

Mensen met een beperking die thuis wonen of gebruik maken van één of andere ondersteuningsvorm van het Vlaams Agentschap voor personen met een handicap met een ticket dagcentrum (tehuis niet werkenden, e.d.)

Het kunnen ook mensen zijn die vroeger in het reguliere circuit of in een beschuttende werkplaats werkten en dit nu niet meer aankunnen.

Via de RVA krijgen zij een vrijstelling.

Het kunnen ook mensen zijn die een RIZIV-uitkering krijgen en van de medisch adviseur toestemming krijgen om Begeleid Werken te doen.

Meer info via www.begeleidwerken.be

d. Volledig of gedeeltelijk inschrijven van landbouwer of personeelslid in loon verband van zorginstelling

Gezien zorginstellingen gesubsidieerd worden vanuit de overheid zou een deel van de financiën kunnen vrijgemaakt worden in het kader van zorgboerderijen. Het inschakelen van zorgvragers op een bestaand bedrijf betekent vaak een ontlasting voor de zorginstelling waardoor dergelijke samenwerking overwogen kan worden?

e. Financieringsmogelijkheden in kader van arbeid (sociale tewerkstelling)²⁰

Loonsubsidies kunnen gebruikt worden indien de landbouwer iemand in dienst wil nemen uit de kansengroepen, die toch arbeidsrijp is om te werken in een productieve setting. Er zal uiteraard een zeker mate van rendementsverlies zijn maar daarvoor zijn de loonsubsidies aanwezig ten einde dit op te vangen.

✓ Artikel 60 (OCMW)

²⁰ De haalbaarheid van zorgboerderijen in Vlaanderen, Maertens & Speecke (de sleutel), juni 2002

Het OCMW is de werkgever voor een bepaalde periode met als doel de OCMW-gerechtigde het voordeel van bepaalde sociale uitkeringen te laten verwerven. Artikel 60 werknemers kunnen gedetacheerd worden naar een privé werkgever. De doelstelling is enerzijds het in regel brengen met de werkloosheidsuitkering en anderzijds werkervaring opdoen. De eerste 6 maanden kan eventueel via een halftijdse tewerkstelling, de rest van de periode moet voltijds gepresteerd worden.

Enkel steuntrekkers van het OCMW met een gebrek aan arbeidsdagen, en dus niet gerechtigd zijn op werkloosheidsvergoedingen, komen in aanmerking.

De werknemer krijgt een loon van het OCMW. De landbouwer betaalt het verschil tussen het brutoloon en de steun die het OCMW krijgt.

✓ De Vlaamse inschakelingspremie (VIP)

De Vlaamse inschakelingspremie (VIP) is een tegemoetkoming voor elke werkgever uit de privé-sector die een persoon met een handicap in dienst neemt. De premie dekt kosten die de werkgever draagt voor:

de inschakeling van de werknemer in het gewone circuit de integratie van de werknemer in het arbeidsproces van het bedrijf de bijkomende professionele begeleiding het eventuele rendementsverlies. Het is een vergoeding voor de meerkost die de inschakeling in het gewone arbeidsproces met zich mee brengt. Een werkgever mag niet zomaar een werknemer, vervangen door een nieuwe werknemer die recht heeft op een inschakelingspremie, met als enige doel de premie te ontvangen. Opdat uw werkgever een inschakelingspremie zou kunnen genieten, moet u ingeschreven zijn bij het Vlaams Fonds en een goedkeuring hebben voor 'werk en opleiding'.

Bij een voltijdse tewerkstelling bedraagt de inschakelingspremie 30 % van het referteloon. Dit is het minimumloon dat vastgesteld is door ofwel het paritair comité, de ondernemings-CAO of op basis van CAO 43. De werkgever krijgt de premie tijdens de volledige duur van de tewerkstelling.

f. Opleidingen

Nog een mogelijkheid is het opnemen van zorgvragers in het kader van opleidingen. Hier zit wel geen financieringsmogelijkheid in voor de landbouw. Enkel de zorgvrager krijgt een extra vergoeding. Hier kunnen er mogelijkheden zijn via CBO (centrum voor beroepsopleidingen voor personen met beperking) of bedrijfsopleidingen voor mensen met een beperking. Ook opleidingen via VDAB kunnen een mogelijkheid zijn. Deze piste moet individueel per bedrijf verder worden bekeken.

Essentiële randvoorwaarden

Bij het aangaan van dergelijke samenwerkingen is het essentieel dat de werknemers vanuit het bedrijf die hiervoor verantwoordelijk zijn, voldoende sociale en trainingsvaardigheden beschikken of ten minste bereid zijn om hieraan te werken. Hiervoor is een duidelijk afsprakenkader met de betrokken voorziening van essentieel belang.

Daarnaast moeten de tewerkstellingen en begeleidingsvoorwaarden ook zeer duidelijk uitgesproken en liefst uitgeschreven worden. Wie verwacht wat? Vaktechnisch, sociaal, arbeidsattitudes. Hierin kan het steunpunt groene zorg zeker een rol in spelen.

Belangrijk is toch om bij de opstart van een bedrijf eerst de werking goed op zijn poten te krijgen en daarna deze vorm van verbreding te integreren. Goede communicatie, en overeenkomst tussen de instelling en het bedrijf zijn hier essentieel. Er moet steeds een win-win situatie gecreëerd worden.

Besluit en toepassing op ons project

De financieringsmogelijkheden voor zorgboerderijen zijn en blijven zeer beperkt. Toch zijn er ook hier innovatieve mogelijkheden en samenwerkingen mogelijk. De werkomgeving van een land-en tuinbouwbedrijf, een multifunctioneel project beschikt over bijzondere troeven waaraan zorgvragers nood hebben.

Wijzelf hebben met 'Stadsboerderij Kortrijk' niet de ambitie om zelf een nieuw Sociale Economie initiatief te zijn. Maar als onderneming en netwerk willen we ons verweven met organisaties die hierin goed zijn.

Met de **Achtkanter vzw**, een voorziening voor mensen met een beperking, zoeken we naar een win-win in het kader van 'begeleid werken' voor hun doelgroep. Bv. Het verzorgen van dieren op de boerderij, mee in de winkel staan of werken in de soepbar, verwerken van producten,...

Met **constructief vzw**, een sociale werkplaats, werken we een partnerschap uit rond bv. de renovatie van de hoeve en het groenbeheer rond de hoeve. Ook over arbeidszorg wordt er hier nagedacht.

5.2. Educatie - onderwijs

Boerderijeducatie is in opkomst. Het is één van de manieren om jeugd een beter en reëler beeld te geven van de landbouw, de natuur en hun omgeving. Boerderijeducatie kan de band van jeugd met de landbouw en de groene omgeving verstreken, groen bewustzijn bevorderen, bijdragen aan een gezondere levensstijl (gezonder eten en meer bewegen) en overgewicht terugdringen. Ervaringen in binnen-en buitenland laten zien dat boerderijeducatie ook kan bijdragen aan een gezonde ontwikkeling van kinderen door het verhogen van zelfvertrouwen en eigenwaarden en verminderen van gedrags- en sociale problemen. Leren in een levensechte situatie; leren door te ervaren en te doen kan voor deze kinderen een welkome aanvulling zijn. In Vlaanderen zijn er verschillende mogelijkheden rond educatie op de boerderij, toch is deze verbrede tak in ontwikkeling en zijn er vele kansen en mogelijkheden.

Verschillende vormen

Verschillende vormen van landbouweducatie verschillen in intensiteit, doelstelling, visie, werkvorm, betrokkenheid ouders, koppeling met andere vakken en het onderwijs op de school.

- Enmalige excursie op een landbouwbedrijf (met de klas de boer op)
Kleuters, leerlingen, scholieren en studenten krijgen de kans om te proeven, ruiken en voelen van het leven op de boerderij. De landbouw(st)er leidt de leerlingen zelf rond in

hun eigen bedrijf. In sommige provincies wordt dit gesubsidieerd en gecoördineerd vanuit de provincie. In West-Vlaanderen is er het project 'met de klas de boer op' van Inagro vzw (www.metdeklasdeboerop.be)

- Boerderijklassen (1 week op de boerderij)

Hier verblijven de kinderen residentieel op de boerderij voor enkele dagen of een midweek. Er wordt een gans programma opgezet in en rond de boerderij. Deze vorm van educatie wordt aangeboden op zowel bestaande hoeves (bv. www.devierhoekhoeve.be) als ook op kinderboerderijen.

- Boerderijschool

Het concept boerderijschool komt uit Nederland en is een professionele vorm van intensieve boerderijeducatie, waarbij kinderen van een basisschool gedurende een jaar 15 tot 20 dagdelen met hun klas gaan werken en leren op een nabijgelegen agrarisch bedrijf. Het gaat hierbij om onderwijsvernieuwing voor de school en een nieuw product voor de landbouwers.

- ✓ Leren door te doen

Het leerproces voltrekt zich doordat de leerling door rechtstreekse ervaring kennis opbouwt, vaardigheden verwerft en waarden opbouwt. Leren door te doen vindt plaats wanneer de kinderen een activiteit uitvoeren en ze op deze activiteit terugblikken. (actie en reflectie).

✓ Slow education: het totale kind betreffend (holistisch) en duurzaam

Via boerderijschool is er sprake van het leren in een authentieke leeromgeving. Leren met het hoofd, hart en handen is 'natuurlijk' de enige manier van leren en werken op de boerderijschool. Daar is de ritme en de herhaling van de werkzaamheden essentieel en het meest onderscheidend.

Het tempo van leren is anders op de boerderijschool vergeleken met het schoolse leren. Door het ritme en de regelmaat biedt boerderijschool kinderen een langzaam onderwijs aan waarbij leerprocessen op een duurzame manier gestalte krijgen. Hierbij doen de leerlingen heel basale ervaringen op als omgaan met groei, bloei en verval; leven en dood; de seizoenen en weertypen; de natuur, de planten en de dieren; allerlei zintuiglijke ervaringen rond voelen, proeven, ruiken, voelen en bewegen.

Meer info via www.boerderijschool.nl

Kenmerkende aspecten van de verschillende vormen

Bij een éénmalige excursie ligt het initiatief voor de ontwikkeling van het programma bij de landbouwer. De school of klas is 'bezoeker'. Bij boerderijschool ligt het initiatief voor de ontwikkeling van de boerderijeducatie meer bij de deelnemende school.

Bij een excursie gaat het om kennisverrijking, een toeristisch uitstapje. Bij boerderijschool gaat het eerder over een andere manier van leren. Hier wordt de boerderij gezien als een authentieke leeromgeving. Concreet werk als basis. Beleven, aangaan van relaties, bewustwording, reflectie en evaluatie als basiswaarden. De koppeling met verschillende vakken (wiskunde, taal, biologie) is hier zeer sterk aanwezig.

De betrokkenheid van de ouders is gering bij een excursie, bij boerderijschool is deze groter, er is veel enthousiasme, ook om als vrijwilliger mee te stappen.

Financiering

- ✓ Bij een excursie kan de boerderij zelf een prijs bepalen of een arrangement. Bij sommige **provincies** kan de school een **subsidie** krijgen (bv. 30 euro bij provincie West-Vlaanderen). Ook bij boerderijklassen is dit het geval.
- ✓ **VLIF**: Er is 28% investeringssteun voor investeringen die gericht zijn op het educatief toegankelijk maken van de landbouwbedrijvigheid inzake de productie van producten voor een breder publiek. Indien deze investeringen gedragen worden door een kinderboerderij of een school kan deze steun niet plaatsvinden. Meer info via <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=1837>
- ✓ Specifieke **kinderboerderijen** kunnen subsidies krijgen indien ze voldoen aan specifieke voorwaarden. Deze subsidies zijn provinciaal (en/of lokaal). Vaak wordt er verwacht dat het project een vzw is.

Essentiële randvoorwaarden

Ook bij deze verbrede activiteit zijn sociale vaardigheden en minimale pedagogische vaardigheden belangrijk. Hier kan er geadviseerd worden door de provincie (in West-Vlaanderen) of kunnen er grondige afspraken gemaakt worden met specifieke scholen.

Educatie en Stadsboerderij Kortrijk

Als we een transitie willen, moeten we bij de kleinsten beginnen. De 'lessen' die op een boerderij kunnen geleerd worden zijn essentieel en zullen de maatschappij op termijn veel winst opleveren.

Binnen ons project zal educatie een belangrijke plaats innemen. Hiervoor zoeken we contact met scholen uit de buurt en stappen we ook in het programma van Inagro vzw: met de klas de boer op.

Met de vzw willen we echt gaan sensibiliseren en werken we op termijn een educatief programma uit. Essentieel zal hierin de 'beleving' zijn. Ruiken, proeven, voelen, ervaren,...

5.3. Korte keten en Boerderijverkoop

Vroeger was het normaal: bij de boer om de hoek producten gaan kopen. Dit verdween door de verdere professionalisering en industrialisering van de landbouwbedrijven. Toch zien we het laatste decennium een groeiende belangstelling voor korte keten en boerderijverkoop.

Korte keten²¹

De korte keten in de landbouw is een duurzaam afzetsysteem waarbij een rechtstreekse relatie bestaat tussen de producent en de consument. Daardoor blijft de landbouw in **relatie** staan met de producent in de regio en zijn sociale, culturele, ecologische en economische eigenschappen. Uit de marktanalyse konden we reeds opmaken dat er zeker een markt is voor korte keten.

*"Als je tussenhandel kunt voorkomen, blijft er meer over voor de boer. Dat is een argument voor korte ketens. Die vormen ook een antwoord op de toenemende vraag naar vers en ambachtelijk voedsel, aangeschaft bij de boer zelf, waar je dan nog even kunt rondkijken. De verkrijgbaarheid van gezonde, lekkere en goede voeding is één van de belangrijkste motieven om naar de boerderij te gaan."*²²

De hoeveelheid CO²-uitstoot die nodig is om een maaltijd bij de consument te krijgen kan uitgedrukt worden in **voedselkilometers**. Lokaal voedsel wordt vaak gezien als een manier om tot vermindering van het aantal voedselkilometers te komen.

²¹ Strategisch plan korte keten, ADLO, 2011; Korte keten initiatieven in Vlaanderen, een Overzicht, G. Cazeaux, Vlaamse Overheid, 2010

²² Multifunctionele landbouw in Nederland, meer dan boeren alleen, Roodbont, 2011

Boerderijverkoop

In ons Vlaamse land zijn er honderden boerderijwinkels die een flink assortiment producten verkopen. Ze variëren van een hoekje in de schuur waar twee middagen in de week verse groenten worden verkocht tot complete winkels waar ingehuurde krachten elke dag de winkel runnen. De meest verkochte producten zijn groenten, fruit, eieren en aardappelen.

Meer info over het opzetten van een thuisverkoop vind je via de website van het steunpunt hoeveproducten: www.steunpunthoeveproducten.be

Iedere provincie heeft ook een eigen werking en promotie strategie rond boerderijverkoop. In West-Vlaanderen loopt op dit moment het project <http://www.100procentwest-vlaams.be/>

Er is ook een web platform gecreëerd: <http://www.rechtvanbijdeboer.be/nl/home>

(Boeren)markt

Hier is een belangrijke succesfactor het contact tussen producent en consument. De klant krijgt uit eerste hand informatie over het product, de plaats van herkomst en de wijze van bereiden. Dit schept vertrouwen en versterkt de klantenbinding. Bovendien draagt het directe contact tussen consument en producent ook bij aan een gevoel van 'beleving' van de consument. Standhouders op een boerenmarkt zetten per marktdag tussen de 400 en 1500 euro om.

Voor een vaste markt heb je een 'leurkaart' nodig (machtiging ambulante handel), je kunt ze verkrijgen bij een ondernemersloket. Op een markt kun je kiezen tussen een vaste plaats (abonnement) of een losse plaats. Hiervoor dien je een bedrag te betalen aan de stad of dorp waar de markt doorgaat.

Voor een occasionele markt is er geen leur kaart nodig.

Ook hier moet je in orde zijn met alle voorschriften qua voedselveiligheid, brandveiligheid,... Meer info ook via www.steunpunthoeveproducten.be

Zelfpluk

Bij zelfpluk plukt de klant zelf zijn groenten, fruit, bloemen of bessen. Vaak wordt aangeduid wat plukrijp is. Met mandjes en/of kruiwagens kunnen de mensen hun groenten gaan plukken. Er wordt afgerekend aan de kassa (bv. Winkel).

Een voordeel voor de landbouwer is o.a. de verbinding met de klant en ook het uitsparen van arbeidstijd bij het plukken. Een nadeel kan zijn dat er oogst verloren gaat door onvoorzichtige klanten. Ook dient het veld 'proper' te liggen en dienen er wandelpaden voorzien te worden. Zelf pluk is natuurlijk weersafhankelijk. Bij slecht weer zal er minder geplukt worden.

Enkele voorbeelden: www.tgoedterheule.be & www.purfruit.com

Pakket

In dit systeem nemen mensen een abonnement of kunnen ze wekelijks een pakket al dan niet bestellen. Dit wordt geleverd op een depot of kunnen ze ophalen op de boerderij zelf.

Een pakketensysteem kan zowel voor groenten als voor vlees gebruikt worden.

Hier vind je enkele voorbeelden terug:

- ✓ www.dewassendemaan.be
- ✓ www.voedselteams.be
- ✓ www.bolhuis.be

Financiële ondersteuning

VLIF: Indien het bedrijf voldoet aan de VLIF voorwaarden, kan er investeringssteun verkregen worden. 28% voor het bouwen, verbouwen en uitrusten van bedrijfsgebouwen die bestemd zijn voor de rechtstreekse verkoop van de eigen productie (al dan niet in verwerkte vorm) aan de consument of in een buurtwinkel, met inbegrip van een opslag- of koelruimte die bestemd is voor de verkoop klare voorraad van die producten, alsook de aankoop van materiaal dat specifiek noodzakelijk is om die activiteit uit te oefenen. Meer info via <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=1837>

Stadsboerderij Kortrijk

Zoals reeds werd uitgelegd bij het hoofdstuk rond 'coöperatieve idee', willen wij gaan experimenteren met verschillende methodes.

5.4. Agrarische kinderopvang

Deze tak kent in Nederland een groot succes. In 2011 waren er ongeveer 209 bedrijven met agrarische kinderopvang. Hun gezamenlijke omzet bedroeg 20 miljoen euro.

De omgeving van het agrarische bedrijf biedt een unieke kans voor kinderopvang op de boerderij. Door kinderen opvang te bieden in een omgeving waarmee zij op een

vanzelfsprekende wijze in contact kunnen komen met de natuur en dieren wordt een significante bijdrage geleverd aan hun geestelijke en lichamelijke ontwikkeling.

Verenigde Agrarische Kinderopvang

In Vlaanderen is deze soort van kinderopvang nog niet gekend. Op vlak van ruimtelijke ordening is het vaak ook een zeer moeilijke opgave om bv. een mini-creche op een boerderij te krijgen.

Afhankelijk van de ligging en de mogelijkheden van de hoeve (ook qua ruimtelijke ordening) kan dit een tak zijn met toekomst, ook in Vlaanderen. Via agrarische kinderopvang kunnen niet gebruikte gebouwen een nieuw leven krijgen. Dit kan door bv. Een kinderopvanginitiatief te laten huren aan de boerderij, of zelf een nieuwe tak op te starten. Hierdoor wordt er extra inkomen gegenereerd en komen er ook mensen op de boerderij. De verbinding komt daardoor terug tot stand.

Meer info via www.agrarischekinderopvang.nl

Stadsboerderij Kortrijk

Voor ons project zijn er ook gesprekken gaande met een kinderopvanginitiatief. Dus we overwegen dit zeker, maar hebben hierin nog geen beslissing genomen. Wel is zeker dat we de uitbating van dergelijk initiatief niet zelf zullen opstarten, daar we hier te weinig expertise hebben. We willen hierin wel samenwerken.

5.5. Recreatie en toerisme

Bij recreatie en toerisme op de boerderij is beleving het centrale woord. De klant komt voor het **totaalpakket**: de activiteiten of de verblijfsmogelijkheden, maar ook de sfeer, de gastheer of- vrouw, de omgeving en de recreatiemogelijkheden in de regio. Het hele plaatje moet kloppen. Behalve plezier in de ontvangst van gasten, is de extra omzet een belangrijke motivatie.

Marketing, promotie en marktprofilering stellen andere eisen aan het ondernemerschap dan de landbouwtak. De behoefte aan recreatie in het verstedelijkte Vlaanderen is erg groot, dus de markt is zeer zichtbaar.

Agrotoerisme zorgt ervoor dat veel mensen op een positieve manier het platteland ervaren. Hierbij hebben stad en platteland elkaar duidelijk nodig.

Er zijn een hele resem mogelijkheden: verbruikerszaaltje (hoort ook bij hoeveverkoop), boerengolf, logies (B&B), huifkartochten, start fietstochten, fietsknooppunten...

Stadsboerderij Kortrijk

Door de boerderijverkoop en het coöperatieve karakter van onze boerderij zal recreatie en toerisme een plaats krijgen. De ligging van de hoeve speelt hierin ook een belangrijke rol. Het aanwezig zijn van wandelwegen, fietsknooppunten,...zal sowieso voor een publiek

zorgen. Wat bij ons wel zeer sterk overwogen wordt is het verhuren van vergaderfaciliteiten voor bv. Bedrijven, eventueel met catering en/of rondleiding.

Hier nemen we een voorbeeld aan bv. De Eemlandhoeve in Bunschoten (NI):

www.eemlandhoeve.nl

Bronnen

Multifunctionele landbouw in Nederland, Meer dan boeren alleen; PPO Wageningen UR

www.multifunctionelelandbouw.nl

6. Waarom een coöperatie?

6.1. Mogelijke rechtsvormen

In dit punt geven we een summier overzicht van de verschillende mogelijkheden qua rechtsvorm. We hebben hier niet de pretentie om volledig te zijn.

- Uitbating in eigen naam (zelfstandige)
 - ✓ Onbeperkte aansprakelijkheid
 - ✓ Medewerkers in loondienst of zelfstandig helper (zoon, dochter of partner)
 - ✓ Faling leidt tot "persoonlijk failliet" (privé middelen worden aangesproken)
- Vennootschap met rechtspersoonlijkheid
 - ✓ Fiscaal: lagere aanslagvoet
 - ✓ Interessant bij overdracht van het bedrijf
 - ✓ Keuze voor beperking van aansprakelijkheid
 - ✓ Principe van "afgescheiden" vermogen (privé – bedrijf)
 - ✓ Oprichten met voldoende startkapitaal

- VOF (vennootschap onder firma)²³

De vennootschap onder firma is een vennootschap die wordt aangegaan tussen hoofdelijk aansprakelijke vennoten. Ze heeft als doel om, onder een gemeenschappelijke naam, een burgerrechtelijke activiteit of een handelsactiviteit uit te oefenen.

- ✓ Deze vorm heeft onvolkomen rechtspersoonlijkheid
 - ✓ Er wordt gewerkt met een soort samenwerkingscontract
 - ✓ Er zijn weinig verplichtingen
 - ✓ Onbeperkte aansprakelijkheid
 - ✓ Vennoten blijven elk landbouwer
 - ✓ Alle landbouwregelingen blijven gelden
 - ✓ VLIF is moeilijk, doordat het bedrijf onvoldoende zekerheid kan bieden op lange termijn.
 - ✓ Inbreng van eigendom kan een probleem zijn, omdat alle vennoten er toegang tot hebben.
 - ✓ Geen minimumkapitaal
- Landbouwvennootschap
 - ✓ Maatschappelijk doel beperkt: landbouw of tuinbouw
 - ✓ Vooral de boer wordt beschermd
 - ✓ Landbouwregelingen blijven gelden
 - ✓ Werkende vennoot onbeperkt aansprakelijk
 - ✓ VLIF: eenvoudige regeling
 - ✓ Minimum kapitaal: 6150 euro
 - ✓ Minimum aantal vennoten: 2 (indien gekozen wordt voor de rechtspersonenbelasting)

²³ <http://www.belgium.be/nl/economie/onderneming/oprichting/vennootschapsvormen/>

- ✓ Oprichtingsakte: kan onderhands indien er geen onroerend goed wordt ingebracht.

- BVBA

De besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid wordt gevormd door een of meer personen, die alleen hun inbreng verbinden. De rechten van de vennoten kunnen alleen onder bepaalde voorwaarden worden overgedragen.

- ✓ Beperkte aansprakelijkheid
- ✓ Alle aandelen gelijke waarde
- ✓ 1 aandeel = 1 stem
- ✓ Aandelen op naam
- ✓ Volledige boekhouding (geen forfait)
- ✓ Kan door één iemand worden opgericht
- ✓ Minimumkapitaal: 18550 euro

- NV (naamloze vennootschap)

De naamloze vennootschap is een vennootschap waarin minstens twee aandeelhouders bereid zijn kapitaal te investeren. In België wordt de nv gekozen als vennootschapsvorm voor grote ondernemingen, maar ook voor kmo's, omdat het in een nv mogelijk is om aandelen aan toonder uit te geven en deze aandelen vrij over te dragen.

- ✓ Anoniem kapitaal aantrekken
- ✓ Kan ook voor "klein" bedrijf
- ✓ Aandelen mogen op naam (moeten op naam voor VLIF steun)
- ✓ Voor de rest vergelijkbaar met BVBA
- ✓ Grote bescherming op allerlei vlakken
- ✓ Moeilijker voor landbouw
- ✓ Minimumkapitaal: 61500 euro

- Commanditaire vennootschap

De gewone commanditaire vennootschap (Comm.V) is een vennootschap die wordt aangegaan tussen één of meer hoofdelijk aansprakelijke vennoten, behorende vennoten genoemd, en één of meer geldschietters, stille vennoten genoemd. Deze vennootschapsvorm is bijvoorbeeld geschikt voor wie een zaak wil starten (werkende vennoot of zaakvoerder) maar zelf over onvoldoende kapitaal beschikt.

- ✓ Werkende vennoot + geldschietter(s)
- ✓ Werkende vennoot onbeperkt aansprakelijk, stille vennoot beperkt tot inbreng
- ✓ Onvolkomen rechtspersoonlijkheid
- ✓ Weinig verplichtingen
- ✓ Overdracht van aandelen is niet vrij!
- ✓ Grote vrijheid voor werkende vennoot
- ✓ Geen minimumkapitaal

- VZW

De vereniging zonder winstoogmerk (vzw) bestaat uit ten minste drie personen en streeft naar de verwezenlijking van een doelstelling zonder winstoogmerk. In tegenstelling tot een handelsvennootschap, zal de vzw:

- ✓ geen minimumkapitaal vereisen,
- ✓ geen winstoogmerk kunnen nastreven, maar kan lidgeld innen en betalende activiteiten organiseren wanneer deze binnen het kader blijven van de nagestreefde doelstelling,
- ✓ geen winsten kunnen uitkeren aan haar leden.
- ✓

Eigenlijk is een vzw niet geschikt voor landbouw, wel vaak onmisbaar voor "idealen" of voor en sociale aanvulling op een project. Eigenlijk kun je stellen dat een economische productie moet plaatsvinden in een vennootschap. Voor de ontwikkeling van idealen kan een vereniging worden opgericht. Een coöperatie met sociaal oogmerk vormt een mogelijk alternatief.

- CV (coöperatieve vennootschap)

Een coöperatie is een vennootschap van natuurlijke en/of rechtspersonen die tot doel heeft om de gemeenschappelijke behoeften van de leden te bevredigen.

Een coöperatie voert een (economische) activiteit uit, maar in tegenstelling tot een kapitaalsvennootschap wordt die niet gebruikt voor persoonlijke verrijking, wel om doelstellingen op sociaal, maatschappelijke en/of ecologisch vlak te realiseren.

Het coöperatief gedachtengoed rust op drie pijlers:

1. Er is een **gemeenschappelijke behoefte** en de leden van de coöperatie willen samenwerken om die te bevredigen,
2. De coöperatie **streeft niet naar winst**,
3. Het **beheer** van de coöperatie gebeurt **democratisch**.

Om dit concreter te maken heeft de Internationale Coöperatieve Alliantie (**ICA**) zeven principes geformuleerd waardoor men kan toetsen of een vereniging of bedrijf een coöperatie genoemd kan worden:

1. vrijwillige toetreding,
2. democratische besluitvorming,
3. economische betrokkenheid,
4. onafhankelijkheid,
5. permanente leden- en volwassenenvorming,
6. onderlinge samenwerking tussen coöperaties,
7. verantwoordelijkheid tegenover de gemeenschap.

Meer info op www.cooperatiefvlaanderen.be

Specifieke aandachtspunten:

- ✓ Verschillende mogelijkheden inzake aansprakelijkheid (beperkt/onbeperkt)
- ✓ Veranderlijk aantal vennoten met veranderlijke inbreng
- ✓ Aandelen op naam, niet overdraagbaar aan derden
- ✓ Algemene vergadering bestuurt

- ✓ Volledige boekhouding verplicht
 - Minimum 3 vennoten
 - Meer info via:

<http://www.belgium.be/nl/economie/onderneming/oprichting/vennootschapsvormen/cvba/>

Besluit

Volgens ons moet zeker met volgende zaken rekening gehouden worden bij de keuze van een rechtsvorm:

- ✓ **Instapmogelijkheden** voor opvolgers (bv. landbouwer), en kansen voor geleidelijke overdracht.
- ✓ Beperking van de persoonlijke aansprakelijkheid
- ✓ Vlotte werking, niet te veel verplichtingen en kosten
- ✓ Kapitaalsbehoefte

In tegenstelling tot andere vennootschapsvormen, zoals een BVBA of NV, wordt bij een CVBA de economische activiteit niet gebruikt voor persoonlijke verrijking, maar wel om doelstellingen op **sociaal, maatschappelijke en/of ecologisch vlak** te realiseren. De Stadsboerderij is een coöperatieve alliantie van producenten, consumenten en middenveldorganisaties en beoogt een maatschappelijke transitie rond duurzaam en creatief samenwerken en -leven in regio Kortrijk. De coöperatieve vennootschap is als rechtsvorm erg geschikt om kapitaal op te halen bij burgers-consumenten en andere ethische investeerders, maar daarnaast nog meer geschikt om participatie en verantwoordelijkheid van de consument-aandeelhouder te verankeren in het bedrijf.

Wij gaan voor een project waarbij consumentenparticipatie centraal staat als waarde, dit omdat aandelenparticipatie zorgt voor een hechtere binding met het bedrijf.

6.2. Erkenning voor het NRC (nationale raad voor coöperaties)

Nationale Raad voor de Coöperatie

De NRC werd in 1955 door de overheid opgericht om de coöperatieve idee te verspreiden en in stand te houden. Dit had te maken met het vrijblijvende karakter van de oorspronkelijke vennootschapswetgeving uit 1873: wie een coöperatie oprichtte, werkte niet noodzakelijk volgens de coöperatieve principes. De NRC erkent coöperatieve vennootschappen die de fundamentele waarden en principes van het coöperatief ondernemen respecteren. Een erkenning is dus een soort van kwaliteitslabel. Voor alle duidelijkheid: de NRC is géén federatie van coöperaties. Meer dan 500 federaties en coöperatieve vennootschappen hebben zo'n erkenning gekregen. De specifieke erkenningsvoorwaarden en voordelen kun je nalezen via de website: www.cooperatievlaanderen.be/nrc

Daar wij als coöperatie met maatschappelijk doel de ICA principes willen toepassen, kiezen we ook voor een erkenning door de NRC. Deze erkenning biedt een zekere

geloofwaardigheid naar mogelijke investeerders. Met de erkenning signaleren we naar de vennoten dat de coöperatieve vennootschap garant staat voor een aantal belangrijke eigenschappen.

6.3. Sociaal oogmerk (VSO)

Een vennootschap met sociaal oogmerk start je in de eerste plaats omdat je een maatschappelijk doel wil bereiken via een economische activiteit, waarbij je tegelijk geen of slechts een beperkte verrijking van de vennoten nastreeft. Iedere vennootschapsvorm kan een vso zijn, ook een coöperatie. Volgende punten verduidelijken wat dit precies inhoudt:

- De VSO biedt een alternatief voor de vzw met een economische activiteit;
- De vennoten streven geen of een beperkt vermogensvoordeel na;
- Verplichte mogelijkheid tot werknemersparticipatie;
- Vermogensvoordeel van max. 6%
- In het jaarlijkse verslag dient aangegeven te worden op welke manier het sociale oogmerk werd verwezenlijkt.
- Er is een duidelijke en specifieke bestemming van de winst.
De coöperatie is in de praktijk de meest populaire vorm voor de VSO, en dit voor de volgende reden:
 - ✓ De kapitaalstructuur van de CVBA (vast en variabel) maakt een vlotte toetreding van vennoten mogelijk zonder dat tot een statutenwijziging moet worden overgegaan;

Wordt Stadsboerderij Kortrijk een CVBA-SO?

De keuze voor het VSO statuut is een definitieve keuze. Als blijkt dat deze keuze zich opdringt, kan hier op termijn nog steeds worden voor gekozen. Een mogelijk argument hiervoor vind je hieronder.

Het VSO statuut maakt het mogelijk om een evenwicht tussen economische en sociale belangen in te bedden in de organisatie. Op die manier kan er statutair vermeden worden dat er in de toekomst een onaanvaardbaar spanningsveld zou ontstaan tussen de economische belangen van het project en het maatschappelijk/sociale doel van het project.

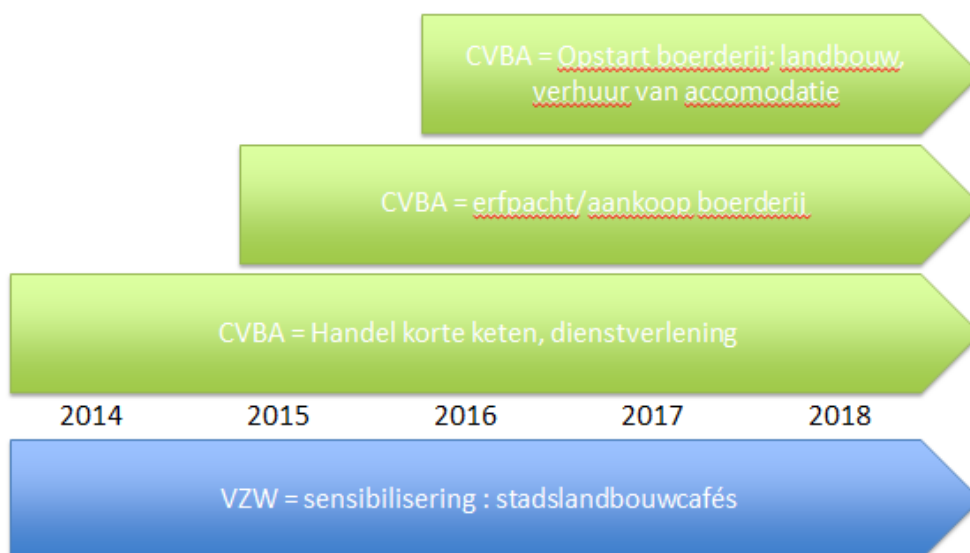
Als project willen wij deze keuze (nu) nog niet maken. We kiezen om sociale doelstellingen in ons DNA op te nemen, maar kiezen niet voor een gebetonneerde structuur, zoals het VSO statuut.

Meer info over een CVBA-SO vind je via :

<http://www.cooperatievlaanderen.be/co%C3%B6peratieve-vennootschap-met-sociaal-oogmerk>

7. Organisatieplan

7.1. Fasering

Met steun van POD MI en EWI starten we in 2014 de CVBA en de vzw op. We starten met sensibilisatie rond het thema en willen ten laatste in april starten met de verkoop. We betrekken een tijdelijke locatie in de stad, waar we de logistiek, de assemblage van de pakketten en de verkoop kunnen sturen.

De onderhandelingen over de site Langwater lopen verder, we willen hier uitsluitend ten laatste in mei 2014. In 2015 willen we graag starten op de site om dan in 2016 ons definitief daar te vestigen.

7.2. Vennoten van de coöperatie

Vennoten die de CVBA zoekt om haar project te realiseren zijn burgers-consumenten, overheden en ethische institutionele beleggers (bedrijven, fondsen...).

7.2.1. Eén categorieën van aandelen

In onze coöperatie kiezen wij voor één categorie van aandelen.

7.2.2. Beslissing Raad Van Bestuur

De raad van bestuur beslist over de toetreding van nieuwe vennoten.

7.2.3. Toetreden als vennoot

Inschrijving

Natuurlijke en rechtspersonen die wensen toe te treden als vennoot, evenals bestaande vennoten die aandelen wensen bij te kopen, dienen het aanvraagformulier hiertoe in te

vullen. Dit aanvraagformulier wordt nog opgemaakt. Dit aanvraagformulier kan op papier worden ingevuld en bezorgd aan Stadsboerderij Kortrijk CVBA of kan worden ingevuld via de website www.stadsboerderij.coop. Vervolgens dienen de kandidaat vennoten het overeenkomstige bedrag te storten op de bankrekening van Stadsboerderij Kortrijk CVBA. Ten laatste tijdens de eerstvolgende vergadering van de Raad van Bestuur wordt beslist over de aanvaarding als vennoot.

7.2.4. Rechten en plichten als vennoot

Door het onderschrijven van aandelen verbindt de vennoot zich ertoe de statuten, het intern reglement, de beslissingen van de algemene vergadering en van de Raad van Bestuur te aanvaarden en na te leven.

- Stemrecht in AV

Elk aandeel geeft in principe recht op één stem. Geen enkele vennoot mag evenwel aan de stemming deelnemen, voor hem persoonlijk en als mandataris, met meer dan een tiende van het totaal aantal stemmen verbonden aan de in de vergadering vertegenwoordigde aandelen. Elke aanwezige coöperant mag slechts één niet aanwezige coöperant vertegenwoordigen op de AV.

- De waarde van aandelen en het winstbeleid

De nominale waarde van een aandeel is 125 euro. We schatten in dat dit bedrag hoog genoeg is om de belangrijke doelgroep van burgers-consumenten aan te trekken, en laag genoeg om aantrekkelijk gevonden te worden. Voor de opstart van onze eerste fase willen we graag 100.000 euro verzamelen, dit betreft 800 aandelen.

7.2.5. Uittredingsmogelijkheden

Een vennoot mag gedurende de eerste zes maanden van het boekjaar uittreden. Een vennoot die dit wenst dient hier schriftelijk om te verzoeken. Dit kan bij aangetekend schrijven. Vennoten kunnen evenwel slechts uittreden vanaf het vierde jaar na toetreding.

De raad van bestuur kan voorwaarden voor de uittreding opleggen wanneer de financiële situatie van Stadsboerderij Kortrijk CVBA dit noodzaakt.

Sowieso kan een vennoot alleen met instemming van de Raad van bestuur uittreden of aandelen terugnemen

7.2.6. Uitsluiting

Iedere vennoot kan om gegronde redenen of om elke andere in de statuten vermelde oorzaak uitgesloten worden. De uitsluiting wordt uitgesproken door de Raad van Bestuur.

De vennoot van wie de uitsluiting gevraagd wordt, moet worden uitgenodigd zijn opmerkingen kenbaar te maken aan de raad van bestuur. Als hij erom wordt verzocht, moet de vennoot worden gehoord.

7.2.7. Scheidingsaandeel

De uittredende, uitgesloten of terugnemende vennoot heeft recht op de tegenwaarde van zijn aandelen, bepaald door de raad van bestuur (cf. bijlage statuten).

7.2.8. Winstbeleid

In de statuten kan terug gevonden worden hoe de winstuitkering zal gebeuren. De bepalingen hieromtrent zijn strikt omljnd, de financiële leefbaarheid en reserves zijn het prioritaire doel. Deze persoon of organisatie kan ten opzichte van de vennootschap geen enkel ander recht laten gelden. De betaling zal binnen uiterlijk zes maanden na goedkeuring van de jaarrekening van het boekjaar waarin de aanvraag tot uittreding, worden voldaan. De raad van bestuur kan ten allen tijde beslissen de uitbetaling op een vroegere datum te doen, desgevallend als voorschot, indien de gerechtigden een ernstige reden voorbrengen.

- Dividend

Het dividend bedraagt maximum 6%, dit is vastgelegd in de voorwaarden tot erkenning voor de Nationale raad voor de coöperatie. De raad van bestuur doet een voorstel, de AV beslist definitief. Bij Stadsboerderij Kortrijk wordt er niet gestreefd naar een jaarlijks dividend.

- Ristorno

Hier kan er een vergoeding of korting worden gegeven aan aandeelhouders voor hun transacties met de coöperatie. Een voordeel hiervan is dat ristorno's niet worden beschouwd als winstuitkering. Toch wordt er geadviseerd om ze enkel toe te kennen als er effectief winst wordt gemaakt. Ze dienen enkel te worden toegekend in verhouding met de omvang van de verrichtingen met de vennootschap (bv. In winkel). De beslissing omtrent toekenning, grootheid, uitbetalingsvoorwaarden en- termijnen zijn de bevoegdheid van de Raad van Bestuur.

Een mogelijk systeem kan zijn: elke 12 maanden een waardebon toekennen, wat overeenstemt met een percentage van de aankopen die deze vennoot heeft verricht in het afgelopen jaar.

7.3. Bestuur en toezichthoudende organen

Stadsboerderij Kortrijk wordt een onafhankelijk bedrijf, bestuurd door een eigen raad van bestuur en gecontroleerd door een algemene vergadering van aandeelhouders. Andere bedrijven kunnen aandeelhouder worden van Stadsboerderij Kortrijk CVBA.

7.3.1. Algemene vergadering

De datum van de jaarlijkse algemene vergadering dient nog vastgelegd te worden. Alle coöperanten worden persoonlijk uitgenodigd voor deze algemene vergadering. Wie niet aanwezig kan zijn, kan een volmacht geven. Tevens kan elke aanwezige op de algemene vergadering slechts één volmacht van een niet aanwezige coöperant gebruiken

De algemene vergadering heeft volgende bevoegdheden:

- Benoemen en ontslaan van bestuurders
- Goedkeuren van jaarrekeningen
- Bespreking van begroting (budget)
- Bespreking jaarverslag (opgesteld door raad van bestuur)
- Kwijting aan bestuurders
- Wijziging statuten

- Ontbinden van de vennootschap

7.3.2. Raad van bestuur

De vennootschap wordt bestuurd door een Raad van Bestuur die samengesteld is uit minimum 3 leden en maximum 11 leden, al dan niet vennoten., natuurlijke of rechtspersonen en die worden aangeduid door de Algemene Vergadering volgens onderstaande principes:

Na de oprichting van de vennootschap geldt de benoeming van de bestuurders telkens voor vier jaar, waarbij telkens maar de helft van de bestuursmandaten vacant wordt. Deze worden aangeduid via lottrekking.

Uittredende bestuurders zijn herkiesbaar maar de hernieuwde kandidatuurstelling van een bestuurder wordt door de Raad van Bestuur aan de Algemene Vergadering gemotiveerd aan de hand van een evaluatieverslag.

Een bestuurder die evenwel twee periodes van vier jaar vervuld heeft en tijdens een derde periode de leeftijd van zeventig jaar zou bereiken, kan niet meer her verkozen worden.

De Raad van Bestuur bestuurt de CVBA en vertegenwoordigt de CVBA in en buiten rechte alle bevoegdheden die niet tot de bevoegdheid van de algemene vergadering behoren. De raad van bestuur mag aan 'lasthebbers' van zijn keuze, binnen de perken van zijn bevoegdheid, bijzondere volmachten verlenen. De raad van bestuur mag het dagelijks bestuur van de vennootschap dan ook delegeren aan één of meerdere personen, al dan niet lid van de raad van bestuur.

7.3.3. Controlerende vennoten

De controle op de financiële toestand, op de jaarrekening en op de regelmatigheid van de verrichtingen weer te geven in de jaarrekening, wordt aan één of meer vennoten opgedragen. Hiervoor kan ook een commissaris ingeschakeld worden.

7.3.4. Reden van aanbidding

De aanbidding van aandelen dient om het kapitaal van de coöperatie te verhogen, met de bedoeling om te investeren in een alternatief stadslandbouwproject in Kortrijk.

7.3.5. Het bedrag van aanbidding van aandelen

We voorzien om in eerste instantie 100.000 euro op te halen bij coöperanten.

- Prospectus

Elke vennootschap die een openbaar aanbod van beleggingsinstrumenten doet op het Belgische grondgebied is verplicht om een prospectus te publiceren. Een prospectus is een document, juridisch van aard, waarin op een gestructureerde manier wordt uitgelegd hoe het bedrijf in elkaar zit, waarvoor de aanbidding (van aandelen) zal dienen en welke de voordelen en nadelen zijn

In afwijking daarvan werd bepaald dat deze prospectusverplichting niet geldt voor de erkende coöperatieve vennootschappen, voor zover de verwerving of het bezit van deze

aandelen voor de houder als voorwaarde geldt om aanspraak te kunnen maken op de dienstverlening van deze coöperatieve vennootschappen, en voor zover het totaalbedrag van het aanbod minder dan 5.000.000 euro bedraagt (Artikelen 17 en 18 van de wet van 16 juni 2006 op de openbare aanbieding van beleggingsinstrumenten en de toelating van beleggingsinstrumenten tot de verhandeling op een gereguleerde markt).

Indien bij de aanbieding meer dan 150 personen worden aangesproken, dient er ook een prospectus te worden opgemaakt.

Een prospectus wordt goedgekeurd door het FSMA, de autoriteit voor financiële diensten en markten, welke een federaal orgaan is. Meer info via:

http://www.fsma.be/~media/Files/fsmafiles/wetgeving/wet_loi/2006-06-16_Wet_Loi.ashx

7.4. Communicatie met aandeelhouders + participatie

Transparantie, participatie en communicatie vinden we belangrijk bij Stadsboerderij Kortrijk. Op volgende manier willen we hieraan werken:

- Algemene Vergadering: Jaarlijks worden de coöperanten uitgenodigd voor de algemene vergadering.
- De coöperanten kunnen nog voor de AV de balans en resultatenrekening inkijken. Deze worden achteraf ook op de website geplaatst.
- Nieuwsbrief: wekelijks wordt er een nieuwsbrief verstuurd waarbij er o.a. seizoen weetjes en weetjes van de producenten worden gepost. Deze nieuwsbrief wordt digitaal gepost, en zal ook raadpleegbaar zijn via de website.
- Doe mee: op de website worden mensen uitgenodigd om mee na te denken en mee te dromen en te doen.

7.5. Tewerkstelling

We maakten een plan op met de verschillende taken binnen het project. De financiering van deze functies komt straks aan bod.

7.5.1. Extern Coördinator: Vanya Verschoore (5/5)

Taken:

- Strategisch/management
- Bestuurszaken, wetgeving, controle, communicatie, presentaties, nieuwe contacten, netwerken, subsidies
- Werving aandelen
- Site aankoop/beheer
- VZW stadsboerderij Kortrijk
- Sociale media
- Pers
- Partners

7.5.2. Zelfstandig vennoot: Geert De Vuyst (1/2)

- Verkoop
 - Productselectie/aanbod = innovatieve verkoop (smartmat/paketten +)
 - Webshop
 - Promotiedeals, nieuwsbrief
 - Bestellingen
 - Beheer verdeelpunten
- Inkoop
 - (Super)food, droogwaren, andere voeding
 - Bestellingen + uitlevering
 - Klantendienst
- Website

7.5.3. Zelfstandig vennoot: verantwoordelijke aankoop/landbouw (5/5)

- Verse groenten en teelten
 - Teeltaansturing boeren
 - Groepsaankoop zaaigoed/plantgoed
 - Machinerie
 - Kwaliteitscontrole
 - Bewaring groenten (frigo,...)
- Opstart eigen teelt/zelfpluktuin
- Logistiek coördineren

7.5.4. Ander personeel

We voorzien nog externe ondersteuning voor de communicatie (grafisch werk) en voor het management. Daarnaast willen we voor de eerste 6 maanden iemand in dienst nemen om mee te ondersteunen in de logistiek en de boekhouding.

7.6. Financieel plan

Er werden twee simulaties gemaakt voor deze blauwdruk waarbij we enerzijds vertrokken vanuit de eigen landbouwproductie op 2ha. Strategisch maakten we de beslissing om te starten met de handelsactiviteit (mogelijkheid 2) en in eerste fase niet in te zetten op de landbouwactiviteit. Toch willen we het plan van de landbouwactiviteit kort duiden.

7.6.1. Mogelijkheid 1: Opstart met landbouwactiviteit

We werken gefaseerd waarbij er in fase 1 gestart wordt met de verkoop en de landbouwproductie. Daar we via de biologische productiemethode werken, en de grond dus een omschakelingsperiode moet doorlopen, kiezen we er ook voor om in het eerste seizoen een groenbemester in te zaaien, en pas in jaar twee te starten met de productie van eigen teelten. Jaar één wordt hoofdzakelijk gebruikt om omzet te genereren via verkoop van aangekochte producten (collega boeren). Vanaf jaar twee wordt de eigen productie ingeschaard. Eigen productie is hier dan intensieve tuinbouw, waarbij we een 30 tal verschillende teelten planten en zaaien.

We gaan er vanuit dat we in deze case de boerderij kunnen pachten. Er werd dus geen aankoopkost meegerekend.

We werkten met een verlengd eerste boekjaar van 1 april 2014 tot en met 1 december 2015.

- Investeringsen
De investeringen met de grootste impact zijn vooral: tractor, koelcel, bedrijfswagen en koepelserres. Daarnaast werd er ook 20.000 euro voorzien voor de inrichting van de winkel. We maakten een schatting van ongeveer 67000 euro investeringen. Meer info vinden jullie in bijlage.
- Vaste Kosten
Gemiddeld 27000 euro per jaar.
- Variabele kosten
Hier kopen we het zaai en plantgoed aan en de goederen die we doorverkopen (handel). Ook wordt er hier een kost voorzien voor seizoensarbeid. Voor het aanschaffen van zaai en plantgoed rekenen we op ongeveer 15000 euro per jaar voor 2 ha. Voor het eerste verlangde boekjaar komt de totale variabele kost op 65760 euro.
- Personeel
We werken met twee zelfstandig vennoten die totaal 1,5 VTE innemen. We werken met een bruto jaarloon van 35000 euro.
- Subsidies
Er werd rekening gehouden met een toegezegde subsidie van POD MI en een opstartsubsidie vanuit WSE. Vanuit landbouw namen we enkel de bio hectaresteen mee. Er werd geen VLIF steun mee genomen in het verhaal.
- Omzet
 - Omzet
Hier nemen we de omzet die specifiek uit de landbouwgrond komt. We bekeken cijfers van verschillende bio-boerderijen en concludeerden hieruit dat één hectare landbouwgrond in principe 42000 euro kan opleveren bij rechtstreekse verkoop. In ons plan werkten we hier in vijf jaar naar toe, daar de grond nog niet bio is en dus nog niet op zijn volle capaciteit is bij de opstart.
 - Omzet diverse
Dit is de omzet die we genereren uit de 'handel', aankoop en verkoop. We namen een gemiddelde marge van 30% . Ook namen we hier een groeiende inkomst mee uit educatie en uit 'cafeteria' (verkoop van drank om te nuttigen op het erf). Deze omzet groeit jaarlijks.
- Resultaat
Met deze assumpties, zonder tegenslagen en zonder extra investeringen en extra personeel, maar met opstartsubsidie, kunnen we na het derde boekjaar break-even draaien, na het vierde boekjaar maken we lichte winst. Toch blijft het een moeilijk verhaal, met een laag loon voor de zelfstandig vennoten.

7.6.2. Mogelijkheid 2: Opstart als coöperatieve alliantie

We kiezen voor deze optie, dit om een grotere 'impact' te kunnen hebben met hetgene we doen. Via dit systeem kunnen we meer klanten bevoorraden, een betere interne verloning realiseren en ook een win creëren voor de bio landbouwers uit de regio.

Het verkoopplan is opgebouwd rond vier pijlers : biopakketten, receptenpakketten, bulk groenten en fruit en andere voeding :

- Biopakketten worden bij opstart in- en doorverkocht i.s.m. De Wassende Maan : dit geeft ons de tijd de inkoop van en de teeltafspraken met regionale bioboeren op te zetten ;
- Receptenpakketten bevatten alle ingrediënten voor het klaarmaken van een maaltijd, met uitzondering van basisproducten (zie pijler 4) ;
- Bulk groenten en fruit kopen we in van De Wassende Maan en van regionale bioboeren op dezelfde wijze als pijler 1 ;
- Onder "andere voeding" verstaan we een selectie van basisproducten die in de keuken niet mogen ontbreken.

Het plan voorziet een jaaromzet, bij het afsluiten van het eerste verlengd boekjaar (laatste 4 kwartalen), van 290.000 EUR. De volgende jaren wordt een jaarlijkse groei van 15% voorzien.

Investeringsen

Naast de oprichtingskosten worden de investeringen beperkt tot : logistiek (koelcel, winkelinrichting) en mobiliteit (wagen), (2) verkoopplatform (webshop) en marketing, voor een totale investering van 37.000 EUR.

Directe kosten

De directe kosten bestaan uit de inkoop van de producten, verpakking, verlies op groenten en fruit en de transactiekosten van online betalingen. In het eerste verlengd boekjaar worden deze geschat op 73% van de omzet, m.a.w. een bruto contributie van 27%.

Indirecte kosten

De indirecte kosten bestaan naast de huur van lokalen, werkingskosten en marketing, voornamelijk uit de verloning van de medewerkers. Tijdens de gesubsidieerde periode (tot oktober 2014) werken, in een combinatie van deeltijdse engagementen zowel als zelfstandige als in loondienst, 5 mensen aan een totaal van 2 VTE/maand. Vanaf november 2014 stelt het plan 1,5 VTE/maand voorop.

Subsidies

Er werd rekening gehouden met een toegezegde subsidie van POD Maatschappelijke Integratie en een opstartsubsidie vanuit WSE, voor een totaal van 106.000 EUR (vanaf de opstart van de CVBA).

Resultaat

Met deze assumpties, zonder tegenslagen en zonder extra investeringen en extra personeel, rekening houdend met de opstartsubsidies, realiseren we vanaf het derde boekjaar een bescheiden netto winst.

Aandachtspunten zijn de lage verloning van de medewerkers (aanvaardbaar tijdens de opstartperiode maar moeilijk op lange termijn), het realiseren van de conversie van biopakket-klanten naar receptpakket-klanten, de bruto marge op groenten en fruit.

8. Projectnetwerk en stakeholderanalyse

8.1. Projectnetwerk en aanpak

We structureerden het ESF piloot-project op de volgende manier:

- De twee **projectmedewerkers**, Vanya Verschoore en David Wemel, hadden wekelijks een overleg. In dit overleg werd de 'project' week overlopen, werd de structuur verder bijgetekend en wordt het werk verdeeld.
- **Kerngroep**: Deze groep kwam ongeveer tweewekelijks samen. Deze groep bestond uit de twee projectmedewerkers, aangevuld met Rik Desmet, directeur van Kanaal 127. Na een half jaar werd deze groep aangevuld met Martin Raepsaet, voorzitter van Velt Zwevegem-Kortrijk en de kandidaat landbouwer. De kerngroep tekende de lijnen uit en nam de beslissingen.
- **Klankbordgroep**: Deze groep kwam vier maal samen doorheen het project. In een klankbordvergadering werd de stand van zaken gepresenteerd en werd daar op een kritische, doch constructieve manier, feedback op gegeven. De deelnemers kregen een week op voorhand ook een uitgeschreven voorbereiding mee. De klankbordgroep

Samenstelling (varieerde van vergadering tot vergadering):

- ✓ Iemand van CSA netwerk: Rony Nekkebroek (Oogstgoed.be)
 - ✓ Anneleen Dedeyne van (Inagro, provincie West Vlaanderen)
 - ✓ Gebiedswerker landbouw provincie West-Vlaanderen: Jan Vanwinghem
 - ✓ Piet Lareu (OCMW Kortrijk)
 - ✓ Gerda Flo (directie leefmilieu stad Kortrijk)
 - ✓ Stijn Smet (innovatiesteunpunt Boerenbond)
 - ✓ Luc Decantere (gepensioneerd biologie leerkracht en geëngageerde Kortrijkzaan)
 - ✓ Klaas Ysebaert (bio boer)
 - ✓ Paul Geerts (intercommunale Leiedal)
 - ✓ Hilde Coucke (de wassende maan CVBA)
 - ✓ Iemand van de achtkanter vzw
 - ✓ Iemand van Constructief vzw
 - ✓ Ingace Deroo (boerenbond)
 - ✓ Frank Petit-Jean(Velt vzw)
- **(professioneel)advies**: Op geregelde tijdstippen werd er ook advies ingewonnen. Hieronder geven we een overzicht:
 - ✓ **Febecoop (Peter Bosmans)**: advies rond de opzet van de coöperatie en de insteken voor het financiële plan. Peter coachte te projectverantwoordelijke ook doorheen het traject.
 - ✓ **Hilde Coucke**: Hilde Coucke coördineert De Wassende Maan CVBA, een coöperatief en biologisch boerderijproject in Deinze. Hilde heeft een financiële achtergrond en adviseerde ons specifiek vanuit deze achtergrond.

✓ **Opbouwen netwerk rond project**

Het welslagen van dergelijk vernieuwend coöperatief project hangt sterk af van het draagvlak en het netwerk rond het project. Mensen moeten geënthousiasmeerd worden en meegenomen in een sterk verhaal. Hierin werd reeds ook tijdens deze projectperiode veel geïnvesteerd. In dit netwerk kunnen we volgende onderverdeling maken:

- (bio)-landbouw
 - ✓ Bio forum (An Jamart)
 - ✓ Boerenbond (Innovatiesteunpunt)
- Verbinding met stad (stadslandbouw)
 - ✓ Schepen Bert Herrewyn, stad Kortrijk (leefmilieu en Noord-Zuid);
 - ✓ Administratie leefmilieu (Gerda Flo, Rudy Geerardyn);
 - ✓ Schepen Wout Maddens, stad Kortrijk (ruimtelijke ordening);
 - ✓ Schepen An Vandersteene, stad Kortrijk (onderwijs);
 - ✓ Voorziening voor mensen met een beperking 'den Achtkanter';
 - ✓ BND Kortrijk, lokale diensteneconomie, kinderopvanginitiatieven;
 - ✓ OCMW Kortrijk, sociale tewerkstelling;
 - ✓ Noord-Zuid ambtenaar: Stijn Vandierdonck
- Streekgericht
 - ✓ RESOC Zuid-West-Vlaanderen;
 - ✓ Leiedal (Paul Geerts);
 - ✓ Gebiedswerking Provincie West-Vlaanderen
- Belangenorganisaties/sociale organisaties
 - ✓ Velt Kortrijk-Zwevegem: Martin Raepsaet
 - ✓ Natuurkoepel: Kristina Nayaert
 - ✓ Transitie stad Kortrijk: Jan Desmet
 - ✓ 11.11.11.: Bert Vandierdonck
 - ✓ Coopkracht

8.2. Draagvlak en wenselijkheid

Naast de klankbordgroep en de vele gesprekken brachten we onze ideeën ook bij de mensen door volgende acties te ondernemen:

- Online:
 - ✓ Website: www.stadsboerderij.coop
 - ✓ Facebook: www.facebook.com/stadsboerderijkortrijk (360 volgers)
 - ✓ Twitter: @stadsboerKtown
 - ✓ Petitie tvv ons project opgezet door Natuurkoepel vzw:
http://www.petities24.com/petitie_voor_een_stadsboerderij_in_kortrijk
- Voorstellingen:
 - ✓ Coop-workshop op 5 juni 2013 (voorstelling project) + feedback
 - ✓ Voorstelling via TedTalk op CoopEvent werk en sociale economie op 25 juni 2013

- ✓ Stand op Dag van het park met info project op 26 mei 2013 + Stand op 'Bio in de Stad' op 2 juni 2013
- ✓ Voorstelling project aan delegatie met o.a. Kathleen van Brempt op 31 mei 2013
- ✓ Lancering stadsboerderij kortrijk op 26/02/14

8.3. Eigenaar van de processen

Sinergiek (Kanaal 127 cvba) is eigenaar van de processen. Sinergiek is de enige projectpromotor. Bij de opstart van de coöperatieve boerderij, wordt dit eigenaarschap overgedragen aan de nieuwe CVBA.

8.4. Stakeholderanalyse

Stadsboerderij Kortrijk CVBA wordt een coöperatief project die consumenten (B2B en C2B) verzamelt en met die 'afzet' naar de producent gaat. In dit model zijn er heel wat 'stakeholders'. We gebruiken graag de term H2H (human to human).

1. Consument/klant

De consument is een essentiële stakeholder en coöperant/eigenaar. Uit de individuele wensen destilleren we een gegroepeerde vraag naar de producent. De consument kan zijn stem laten horen en dit wordt meegenomen in zowel het aankoop als verkoop model.

2. Werknemer

Hier zien we enerzijds de werkende vennoten en de werknemers. Zij zoeken een goed evenwicht tussen de wensen van de consument en deze van de producent.

3. Huurder/gebruiker patrimonium

De huurder van patrimonium op de fysieke site speelt een belangrijke rol in de perceptie van de fysieke plaats. Huurders moeten passen binnen de filosofie. We willen een totaal project. Hier zullen er dus ook afspraken en bijeenkomsten plaatsvinden om deze eenheid te bewaren en versterken. Deze stakeholders volgen pas in een latere fase.

4. Leveranciers/producenten

We gaan voor een Faire prijs voor de producenten en leveranciers. Naast de consument zijn zij een essentiële schakel. Het is geen verplichting om als producent om aandeelhouder te worden, maar dit kan wel. Er wordt gewerkt aan een duurzame transactie relatie. De eisen voor de leveranciers/producenten werden reeds beschreven. We werken hier naar een win-win toe.

5. Investeerder (patrimonium)

Afhankelijk van de manier waarop het patrimonium zal worden overgedragen, zal er nood zijn aan kapitaalsinbreng voor het patrimonium. Hier hebben we nood aan grotere sommen. Het lijkt billijk om hier anders mee om te gaan dan de inbreng van de consument/coöperant (125 euro). De mogelijkheid bestaat hier om een patrimonium vennootschap op te richten, waarbij we exploitatierisico wordt uitgesloten en de investering vooral slaat op het patrimonium.

6. Middenveld/sociale organisaties/belangenorganisaties

Het middenveld willen we samen binden in de vzw, waar we vooral de nadruk leggen op sensibilisatie. Het middenveld kan natuurlijk ook coöperant worden van de CVBA. Het samen brengen van het middenveld is belangrijk om draagvlak te creëren.

7. Zorginstellingen en sociale economie

Deze gesprekken zijn lopende aangaande de toekomstige site

8. Overheid

We willen samen met middenveld en overheid werken aan een transitie naar een duurzame en sociale regio en vinden het dus ook belangrijk om hier de verbinding aan te gaan. We spreken dan in eerste instantie over Resoc, stad Kortrijk en Leiedal (intercommunale).

9. Evaluatie van de coöperatieve werking

9.1. Link met de ICA principes

Vrijwillig en open lidmaatschap: Coöperaties worden opgericht door een groep van mensen die vrij beslissen om hun middelen te bundelen om gezamenlijk hun doel te realiseren. Het lidmaatschap mag niet geweigerd worden op grond van ras, sociale afkomst, aard, godsdienst of politieke overtuiging.	Wij willen de coöperatie open stellen voor consumenten en sympathisanten uit de buurt en de stad Kortrijk. Hierin wordt er geen onderscheid gemaakt op vlak van overtuiging of afkomst. Wel wordt er verwacht dat de toekomstige coöperanten zich achter de visie en structuur willen scharen en hierin ook een vorm van betrokkenheid tonen.
Economische betrokkenheid: In veel gevallen kan het lid van de coöperatie gebruik maken van de organisatie om economische activiteiten te doen: aankopen, verkopen, lenen, ontlenden, werken. Daarnaast zijn de leden per definitie betrokken want zij hebben een stuk van het kapitaal ingebracht.	Consumenten of klanten kunnen aandeelhouder worden van de boerderij en zo worden ze voor een stukje eigenaar van het project. Een aandeel zal ongeveer 125 euro kosten. We willen werken met een open en transparante boekhouding, die ook wordt voorgelegd aan de leden. Hierin zit ook een vormingsaspect, want vele consumenten weten de echte kostprijs van het geproduceerd voedsel niet.
Democratische besluitvorming: De leden van een coöperatie staan op voet van gelijkheid. De coöperatie wordt democratisch door de leden bestuurd. Iedereen kan mee beslissen, onafhankelijk van het ingebrachte kapitaal.	Elk aandeel geeft in principe recht op één stem. Geen enkele vennoot mag evenwel aan de stemming deelnemen, voor hem persoonlijk en als mandataris, met meer dan een tiende van het totaal aantal stemmen verbonden aan de in de vergadering vertegenwoordigde aandelen.
Onafhankelijkheid: Coöperaties staan ten dienste van hun leden en worden door hen gecontroleerd. Indien extra financieringsbronnen nodig zijn – b.v. subsidies van de overheid of een externe financiering – behoudt de coöperatie haar zelfstandigheid.	De kern van onze coöperatie is de lokale verankering. We gaan voor een boerderij van de buurt en voor de buurt. De betrokkenheid van de buurt wordt verankerd door de aandelenstructuur in de coöperatie. Onze leuze is dan ook “samen, duurzaam en dichtbij”.
Permanente leden- en volwassenenvorming en informatieverstrekking: Opleiding van de leden is nodig om de coöperatie te kunnen besturen en verder te ontwikkelen. Er wordt verwacht dat zij het grote publiek duidelijk maakt dat zij coöperatief	We willen als coöperatie een ontmoetingsplaats zijn van waaruit een maatschappelijke transitie tot stand komt rond duurzaam leven, creatief samenwerken en leven in lokale economie. In dit alles willen we onze leden vormen via bv. ledenfeesten, vergaderingen, maar ook in de dagdagelijkse werking door bv. Nieuwsbrieven en een educatieve tak binnen de werking, waar groepen en scholen een rondleiding kunnen krijgen. Ook is er de visie om vergaderfaciliteiten aan te bieden.

werkt en wat daar de voordelen van zijn.	
Coöperaties werken samen. Coöperaties worden aangemoedigd om hun krachten te bundelen in regionale, nationale of internationale netwerken. De uitwisseling van informatie of werkwijzen leidt tot een betere concurrentiepositie, tot een betere dienstverlening aan de leden en er is meer kans op het voortbestaan van de coöperatie.	Op dit moment laten we ons al inspireren door coöperatieve projecten zoals de Wassende Maan cvba, De kollebloem,...maar ook het CSA netwerk is voor ons een inspiratiebron. We bekijken ook hoe we verder kunnen samenwerken, niet alleen met deze partners, maar ook met andere partners uit het middenveld. We zijn tevens lid van coopkracht.
Betrokkenheid bij de gemeenschap: Coöperaties dragen bij aan een duurzame ontwikkeling van de gemeenschap.	Stadsboerderij Kortrijk staat voor landbouw gedragen door de gemeenschap. We hebben een visie over de maatschappij en over landbouw in die maatschappij.

10. Randvoorwaarden

Bij het opzetten van dergelijk concept zijn er sterke **ondernemerscapaciteiten** nodig binnen de startgroep. Enerzijds moet het verhaal kunnen 'verkocht' worden, anderzijds moeten er mensen rond samen gebracht worden. Dit vraagt enorm veel tijd, doorzetting en persoonlijk engagement.

Voor ons **verkoopmodel** zien we volgende kritische succesfactoren:

1. Het aanbieden van de unieke en innovatieve winkelervaring en hier flexibel in zijn als aanbieder;
2. Slim en zo volledig mogelijk productaanbod (gefaseerd laten groeien);
3. Productkwaliteit is essentieel!
4. Buy-in van lokale spelers (boerderijen, vzw's, verdeelpunten,...)
5. Fysieke locatie van de winkel (niet op het platteland)
6. Efficiënte en flexibele IT (online en winkelkassa, inkoop-en stockbeheer)

De toegang tot 'betaalbaar' **landbouwpatrimonium** als startend project is zeer moeilijk, tot vaak financieel onmogelijk. De prijzen die gevraagd worden zijn eerder residentieel. Het is onmogelijk om als starter met de omzet en de opbouw van een bedrijf het landbouwpatrimonium te bekostigen. Nochtans hebben dergelijke bedrijven een enorm potentieel voor de samenleving en onze stedelijke context. Ook voor ons project blijft de toegang tot een hoeve essentieel om onze doelstellingen volledig te realiseren op lange termijn. We hadden gehoopt dat we dit op kortere termijn zouden kunnen realiseren, maar moeten hier realistisch zijn en dit verschuiven naar de middellange termijn.

Coöperatief ondernemen vergt '**tijd**' om partners en coöperanten mee te krijgen in een bepaalde richting. Dit maakt dat er vaak trager kan gehandeld worden. Een efficiënte vergadermethode en goede afspraken rond taken en verwachtingen zijn essentieel, ook voor aanvang van de CVBA. Het meenemen van vzw's en verenigingen als oprichter is niet evident. Vaak moet er een ganse achterban geconsulteerd worden en dit vergt veel tijd. Wij kozen er bewust voor om de vzw's en verenigingen pas te laten toetreden na oprichting.

De **context** van waar dergelijk concept wordt opgezet is zeer essentieel. De 'klanten' in Kortrijk en omstreken hebben niet hetzelfde profiel als de 'klanten' in grootsteden als 'Gent' en 'Antwerpen'. Elke context vraagt een specifieke aanpak. Onze start aanpak zullen we ook tussentijds moeten evalueren, en kijken of die effectief aanpakt in Kortrijk.

Het **engagement van regionale bio boeren** is essentieel in ons verhaal. Op dit moment is er een sterke interesse en enthousiasme. Toch zal deze relatie op structurele basis moeten uitgebouwd worden. De win-win zal moeten blijken op korte en middellange termijn.

Het is de eerste maal dat in regio Kortrijk dergelijk coöperatief project wordt opgestart. Het is nog een vraagteken of we alle 800 aandelen wel zullen kunnen verkopen op korte termijn. De **kapitaalswerving** blijft dus essentieel.

Op dit moment hebben we geen **concurrentie** van grote warenhuisketens. Indien zij hun strategie verleggen naar korte keten, zullen wij ons in een gans andere ondernemerscontext bevinden.

11. Bibliografie

De bronnen staan via voetnoten vermeld in de blauwdruk.

12. Bijlagen

- Definitieve statuten
- Presentatie lancering stadsboerderij Kortrijk

Andere documenten zijn opvraagbaar bij Stadsboerderij Kortrijk.